

[Poul Dam.]

Indstilling.

1) Distriktsmontør Dycke Hoff godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag den 4. februar 1976, og

2) Fru Tove Jørgensen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget ligeledes fra og med i dag den 4. februar 1976.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 104 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til socialministeren af Tandrup Jensen (FP):

„Hvilke oplysninger kan socialministeren give om de offentlige instansers indsats mod narkotikamisbruget?“

(Forespørgsel nr. IX. Anmeldt 15/1 76. Fremme af foresp. vedt. 16/1 76).

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er berammet en taletid på 20 minutter.

Forespørgeren (Tandrup Jensen) (FP):

Denne forespørgsel skal ses på baggrund af en lignende forespørgsel til daværende statsminister hr. Hilmar Baunsgaard den 23. januar 1969, jfr. Folketingstidende 1968-69 sp. 3070-3150.

Der lå nogle gode intentioner i de fem skriftlige redegørelser, ikke mindst fra statsministerens side, og jeg er sikker på, at vi var mange i dette land, som virkelig stolede på, at nu blev alle gode kræfter sat ind på at løse problemet.

Skuffelsen var så meget større, da det efter nogle år gik op for de fleste, at der var truffet en fejldisposition. Er der én ting, som fremskridtspartiet ikke ønsker, er det, at vi i løbet af få år bliver nødsaget til i dette ting at skulle lovgive om en speciel narkotikapolitik, idet vi anser dette for en falliterklæring. Vi har love nok, der omhandler dette emne. Men på grund af den tidligere nævnte fejldisposition er disse love blevet gennemhullet.

Den første alvorlige årsag var rigsadvokatens cirkulære af 15. juli 1969, som i realiteten — sådan blev det i hvert fald opfattet

og udnyttet — legaliserede såvel brugen af som handelen med hash. Det har senere medført, stærkt drevet af beregnende kræfter, at samtlige vedtagne love overhovedet ikke gælder for stofmisbrugere, og hvad meget værre er, som mange rapporter bærer vidnesbyrd om: lovene tages heller ikke i brug over for stofmisbrugernes behandlere.

Der er mange, som igennem de forløbne 6 år har gjort et prisværdigt stykke arbejde, og som fortjente at blive nævnt i denne forbindelse: læger, politifolk og et utal af mennesker, som på forskellige fronter har ydet deres indsats uden dog at blive taget med på råd.

Nu ser jeg min aldersklasses børnebørn i perspektivet og må spørge: har vi stadig lov til at være passive, og hvorledes kan vi forsvare, at dette fortsætter?

Hvorledes har det så udviklet sig? Utallige eksperimenter og rapporter med stigende flere ansatte, som kappes om at overbevise diverse ministerier om behovet for akutte ekstrabevillinger befordret af Landsforeningen for Mentalhygiejne.

Blandt de utallige rapporter vil jeg kort hæfte mig ved det digre værk, som blev udgivet af Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut i 1974 med titlen „Stofmisbrugerens frivillige behandling“. Hvis jeg skal sige det mildt, vil jeg betragte dette værk som en art beskæftigelsesterapi. Det konkrete, som burde have været en effektiv plan for resocialisering samt udarbejdede regler for forebyggende foranstaltninger, har i hvert fald ikke beskæftiget de talrige forfattere. Dog afslører rapporten ganske artige ting. For det første, at der er vildt dagligt slagsmål socialarbejdere og kontaktudvalgsmedlemmer imellem, og som en enkelt ting fra rapporten vil jeg nævne de såkaldte turfunktioner, hvorom det hedder, at de til turen udvalgte seks socialarbejdere har fælles holdning, nemlig at stofmisbrug betragtes som symptom på en for arbejderklassen generel undertrykkelse hidrørende fra det kapitalistiske produktionssystemets magtstruktur.

Endvidere beretter dagbogen, at ved et husmøde på 16. dagen blev totalforbudet mod alkohol ophævet, men samtidig blev det pålagt socialarbejderne, at de ikke mere måtte drikke whisky. Jeg vil — nu er profit blevet et modeord — kort beskrive Landsforeningen for Mentalhygiejne som Danmarks

[Tandrup Jensen.]

største profitmageri, der samtidig påfører landet ubodelig skade.

Det er den opmærksomhed, vi tildeler vort narkotikamiljø med de deraf følgende konsekvenser. Læs blot i Land og Folk for den 24.-25. januar i år, hvor politiadvokat Volmer Nissen udtaler, at man hver måned har lige så mange døde af de farlige stoffer, som man havde på årsbasis i 1969, og at kriminaliteten bliver stadig hårdere.

Vor nuværende socialminister har tilsyneladende også slået sig til ro med, at hele problemet løses bedst i mentalhygiejnisk regie. Når mange med mig har gennemgået de talrige rapporter, der er fremkommet fra den kant, og betragtet den holdning, som danner baggrund for det eksperimentelle, kan det kun vække den største foruroligelse.

Hertil kommer, at ministeren åbenbart støtter den linje, hvilket klart fremgår af de svar og mangelen herpå, socialministeren gjorde sig skyldig i ved besvarelse af mit såvel mundtlige som skriftlige spørgsmål angående urinkontrol, jfr. Folketingstidende 1975-76 sp. 445-447 og sp. 2130-31.

En ting må dog være ufravigelig: eksperimenternes tid er forbi, og forespørgslen skal primært udmøntes i, at der fra regeringens og folketingets side bliver taget initiativ til effektiv forebyggelse af stofmisbrug og effektiv behandling og resocialisering af de, som de virkelig er, ulykkelige misbrugere, også i høj grad af hensyn til de pårørende.

Jeg skal forskåne folketinget for nærmere at beskrive mit interne kendskab til de dybeste fornedrelser og uhyggelige konsekvenser, men jeg kan godt røbe så meget, at selv for mig som uimpliceret er det så stærke sager, der bliver de mest angrebne til del, for den usle død indhenter dem, at jeg nærer den dybeste respekt for de mennesker, som er impliceret; det gælder pårørende, og det gælder læger og andre, som daglig skal leve med problemet.

Det er mit alvorligste ønske, at denne debat ikke føres forgæves, men at fremskridtspartiets hensigt tilgodeses, som i sin enkelhed drejer sig om at mobilisere alle gode kræfter i folketinget, ikke mindst ministrene, for nu at sikre fremtiden mod denne pest. Det var kærkomment i 1969 for den daværende regering, at Landsforeningen for Mentalhygiejne meldte sig under fanerne;

derved kunne regeringen behændigt komme uden om et kedeligt problem. Nu kunne man trække vejret dybt og inderligt, for nu var problemet i gode ansvarlige hænder. Denne konklusion har de igennem tiderne siddende regeringer også været behageligt tilfredse med trods de talrige advarsler, der har lydt fra enkeltpersoner, presse og ikke mindst rapporter fra kriminalpolitiets afdelinger i landet, statshospitaler og kommuner.

Fremskridtspartiets folketingsgruppe har drøftet problemet indgående, og det har altså resulteret i, at vi i fremskridtspartiet fandt det ikke blot formålstjenligt, men simpelt hen absolut nødvendigt at fremsætte denne forespørgsel, således at folketinget nu tager stilling til problemet.

Det første spørgsmål, som ifølge forskellige beretninger trænger sig på, er afgørelsen af, hvornår en person er stofmisbruger, og hvornår der er iværksat behandling. Det må være af afgørende betydning at få reelle oplysninger om hver enkelt persons adresse, om vedkommende bor hos familie, boligforhold i det hele taget, arbejdsmuligheder, misbrugets art og omfang, tidligere indlæggelser, behandling m. v.

Jeg ved, at der foretages lokale registreringer af de klienter, som er under behandling i centrene. Jeg er også vidende om, at centrene tidligere over for socialstyrelsen har givet tilsagn om at medvirke ved en registrering på landsplan. Dette er meddelt såvel socialministeriet som sundhedsstyrelsen m. fl. i en skrivelse den 5. marts 1974. Amtsunngdomscentre har endvidere udtalt, at de håber, de nuværende problemer bliver løst ved den kommende bistandslovs ikrafttræden. Forudsætningen for helbredelse og resocialisering er fuld udnyttelse af ressourcer; jeg tænker her på behandlingsinstitutioner og arbejdskraft. Nu må vi simpelt hen kende klientantallet, hvorefter vi må undersøge, på hvilken måde de forskellige klienter kan hjælpes.

Jeg er overbevist om, at en meget stor del hjælpes bedst med manuelt arbejde. Den i mange år førte skole- og uddannelseshetz har sin pris. Mange unge, der er mere eller mindre tabere, og som vi i fremskridtspartiet har kendskab til, havde kun det ønske at forlade skolen for at deltage i praktisk arbejde og ad den vej finde en mening med

[Tandrup Jensen.]

tilværelsen. Skolen siger dem intet: ingen prøver, ingen eksaminer, undervisning på legeplan. Der er i høj grad brug for nytænkning. Jeg ved da udmærket, at flere love kan gribe forstyrrende ind, når vi skal ændre vort uddannelsesmønster, men hvor det er tilfældet, må det være lovene, der ændres, så de ikke virker hindrende på vore unge menneskers trivsel og udfoldelse.

Til slut må jeg nævne det store økonomiske og administrative problem, som bistandslovens ikrafttræden den 1. april medfører, ikke mindst for amts- og primærkommunerne. Stofmisbrug er ikke omhandlet i loven. § 42 i bekendtgørelse af lov om offentlig forsorg af 10. november 1969 omhandler misbrug af alkohol. Denne paragraf anfører ganske klare regler om de offentlige myndigheders forholdsregler, men denne paragraf omhandles heller ikke i bistandsloven. Nu skal der vel rådes bod på disse forhold ved cirkulærer eller bekendtgørelser, men det føles meget utilfredsstillende med det store arbejde, der ligger bag bistandslovens vedtagelse, at det trods dette må betragtes som halvt arbejde. Når det beløb, som er foreslået på finansloven 1976-77 § 15.A.4.33, der omhandler børns og unges ophold i daginstitutioner og offentlig form for dagpleje, indgår med 3.125.300.000 kr., må det vække amtskommunernes særlige opmærksomhed, idet bistandsloven forpligter amter og kommuner til at sørge for nødvendige institutionspladser og behandlingcentre, undersøgelses- og behandlingspladser i rådgivningscentre for børn og unge med adfærdsvanskeligheder. Derudover kalkulerer socialstyrelsen med et yderligere behov for institutionspladser på 21,7 pct. fra 1975 til 1980. § 105 i bistandsloven pålægger amterne at sørge for, at der er mulighed for optagelse på forsorghjem og institutioner af personer, der er hjemløse eller ikke kan tilvænne sig det almindelige samfundsliv. Dem synes jeg efterhånden vi har mange af. På nuværende tidspunkt har spørgsmålet om tilvejebringelse af institutionspladser været på dagsordenen i adskillige amtskommuner, og i flere amter er sagen midlertidigt udsat på grund af manglende oplysninger om behov. Det kræver ikke megen fantasi at forestille sig, hvilke besværligheder man vil løbe

ind i, når bloktilskuddet skal vedtages, som det så pænt står i forslaget til finansloven, efter udgiftsbehovstal.

Vi vil fra fremskridtspartiets side sætte et stort arbejde ind for at foruddiskontere dette. Men tiden er kort, idet vi ikke forventer bistandslovens ikrafttrædelse udsat, som vi ellers fra fremskridtspartiets side i rigelig god tid fremsatte forslag om.

Socialministeren (Eva Gredal):

Forespørgslen er rettet til mig, men da indenrigsministeren koordinerer alle spørgsmål vedrørende narkoproblemer i regeringen, skal jeg anmode indenrigsministeren om at besvare forespørgslen.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Jeg har med interesse lyttet til hr. Tandrup Jensen og må nok sige, at man kom hele spektret rundt. Mange af de ting, der blev sagt her, var helt skudt over målet. Må jeg sige, at jeg er enig med hr. Tandrup Jensen i, at alle gode kræfter skal samles i en indsats for at hindre den ulykkelige situation, som narkotika er for unge mennesker, men når hr. Tandrup Jensen taler om fejlpositioner, må jeg sige, at selv om jeg kan være enig i mange af de ting, der er blevet sagt, kan jeg slet ikke være enig i konklusionen, og jeg er helt enig med socialministeren i de foranstaltninger, som socialministeren har foretaget.

Derudover skal jeg give følgende korte redegørelse i anledning af den forespørgsel, hr. Tandrup Jensen har fremsat.

Den kraftige vækst i ungdomsnarkomani, som fandt sted i slutningen af 1960'erne, vakt berettiget uro og bekymring i hele det danske samfund. Der var tale om nye grupper af unge, som på en næsten selvødelæggende vis begyndte at misbruge narkotiske midler.

Bortset fra de første år, hvor anvendelsen af narkotika havde et stærkt modepræg, og hvor narkotikabruget indgik som en bestanddel af en ideologisk betonet protest mod det etablerede samfund, har der været en meget klar tendens til, at hovedparten af stofmisbrugerne kommer fra de socialt og uddannelsesmæssigt allersvageste stillede dele af befolkningen.

De ulykkelige og ofte meget dramatiske

[Indenrigsministeren.]

følger af stofmisbruget rejste en omfattende og ofte overophedet debat om, hvorledes samfundet kunne og burde reagere over for dette nye samfundsproblem, og jeg synes, det havde tjent forespørgeren, om man også havde bragt det ned på det plan, hvor det hører hjemme.

De offentlige myndigheder kom hurtigt til en erkendelse af, at de eksisterende sociale og sundhedsmæssige hjælpeforanstaltninger ikke var tilstrækkelige eller velegnede til denne nye klientgruppe, som var noget helt nyt i det danske samfund.

Der var få erfaringer og megen usikkerhed over for disse problemer, hvilket bl. a. førte til, at man i 1969 nedsatte et kontaktudvalg vedrørende ungdomsnarkomanien, som fik til opgave at rådgive og koordinere det offentliges bestræbelser på at forebygge og bekæmpe narkotikamisbruget. Kontaktudvalget afgav i de følgende år flere redegørelser, som siden i vidt omfang har dannet grundlag for det offentliges indsats på området.

Om de foranstaltninger, der er truffet inden for de forskellige ministeriers område inden for de seneste år, skal jeg som det, vi kalder koordinerende minister, sige følgende:

Inden for undervisningsministeriets område har der i en årrække været ansat et antal konsulenter til varetagelse af informationsopgaver vedrørende stofmisbrug.

Disse konsulenter, der er placeret ude over landet, har til opgave at iværksætte oplysningsarbejde i forældrekræde, skoler, ungdomsklubber m. v. samt at rådgive om ungdomsnarkomani over for amtskommunale og andre administrative myndigheder samt skoler, ungdomsklubber, skolekommissioner og skolenævn. Hvor hr. Tandrup Jensen har det fra, at man slås indbyrdes om at være med, kender jeg intet til.

I henhold til den nye folkeskolelov skal der i undervisningen i grundskolen indgå bl. a. sundhedslære og oplysning om udbredte nydelses- og rusmidler, således at eleverne får viden om de grundlæggende forudsætninger for menneskets sundhed og almene trivsel og et særligt kendskab til nydelses- og rusmidler og disses skadelige virkninger.

Inden for det sociale område er der med-delt anerkendelse af et antal selvejende primær- og amtskommunale institutioner til bekæmpelse af stofmisbrug m. v. blandt unge.

De nævnte institutioner vil ifølge oplysninger fra de respektive amts- og primærkommuner alle blive videreført efter den 1. april 1976, hvor den sociale bistandslov træder i kraft.

Udgifterne til driften af institutionerne har i det sidste og i indeværende finansår beløbet sig til henholdsvis 44 mill. kr. og 59 mill. kr., hvoraf statens andel er $\frac{4}{7}$, og det vil sige, at statens andel er 28 mill. kr. og 36 mill. kr. Det harmonerer jo ikke ret meget med det milliardtal, som hr. Tandrup Jensen nævnte her fra talerstolen.

Medens det er karakteristisk for institutionerne i Københavnsområdet, at klientelet overvejende er hårdt belastede stofmisbrugere, er det kendetegnende for provinsinstitutionerne, at klientelet her i vidt omfang består af mindre belastede stofmisbrugere, alkoholmisbrugere og andre unge sociale afvigere.

Den økonomiske kontrol med institutionerne er i første række henlagt til de implicerede amts- og primærkommuner, der som nævnt bærer $\frac{3}{7}$ af driftsudgifterne. Ved siden heraf foretager socialstyrelsen en koordinerende og sammenlignende kontrol, hvorunder det påses, at statens udgifter til driften af institutionerne holdes inden for de bevillingsrammer, der er godkendt af folketingets finansudvalg.

I socialstyrelsens redegørelse om udbygningsplanerne fra 1975 er der vedrørende institutioner til bekæmpelse af stofmisbrug bl. a. anført:

„Med hensyn til misbrugets omfang synes der at være en ret tydelig tendens i retning af en nedgang i antallet af stofmisbrugere.

Stagnationen i antallet af stofmisbrugere modsvares i nogen grad af, at der synes at være en tydelig tendens til stigning i antallet af unge alkoholmisbrugere med behov for behandling. Hertil kommer behandlingsbehov hos unge kriminelle og andre unge sociale afvigere. Samlet kan disse tendenser antages at føre til, at en del af institutionerne gradvis vil skifte karakter, således at de ikke fortsat centrerer omkring bekæm-

[Indenrigsministeren.]
pelse af stofmisbrug, men også må imødekomme andre behandlingsbehov.“

De fleste amtskommuner vurderer, at det samlede behov for behandlingsmuligheder i perioden 1975 til 1980 vil være uændret.

Sundhedsstyrelsen fører kontrol med fremstilling og forhandling af de narkotiske stoffer og med lægernes ordinationer af narkotiske lægemidler. Sundhedsstyrelsen har endvidere foranlediget, at apotekernes lagre af disse stoffer er blevet indskrænket betydeligt og placeret på tyverisikrede lokaliteter.

På statshospitalerne modtages stofmisbrugere til behandling. Ved flere af disse er der indrettet egentlige ungdomsafdelinger eller døgnafdelinger for stofmisbrugere.

Behandlingsindsatsen er fortrinsvis koncentreret om afvænningsbehandling i forbindelse med psykiatrisk støttebehandling og beroligende midler. Hvor hospitalerne har mulighed for det, sætter man tillige ind med resocialiserings- og genoptræningsforanstaltninger i et samarbejde med de sociale institutioner.

Enkelte statshospitaler mener at kunne spore en faldende tendens i antallet af nye stofmisbrugere og samtidig tegn på en større villighed hos stofmisbrugerne til at gennemføre behandlingen, hvilket i sig selv er en positiv udvikling.

Pr. 1. januar 1976 er embedslægerne blevet involveret mere i tilrettelæggelsen af stofmisbrugerbehandlingen, idet de bl. a. skal rådgive de praktiserende læger og være mellemlid mellem disse og de forskellige behandlingsinstitutioner, både hvad angår behandling med metadon og med eventuel „støttemedicin“, som er undtagelsen.

Ud over de nævnte permanente foranstaltninger skal nævnes, at sundhedsstyrelsen med mellemrum — og senest i december 1975 — har rettet generelle henvendelser til landets læger med opfordring til at vise tilbageholdenhed med ordination af såvel de egentlige narkotiske lægemidler som med psykofarmaka og sovemidler.

I politikredsene deltager lokale polititjenestemænd i det almindelige kriminalforebyggende arbejde, bl. a. ved foredrag i skoler og i ungdomsklubber, ligesom også med-

arbejderne i det kriminalpræventive råd deltager i det almindelige kriminalforebyggende planlægningsarbejde på dette område.

Politiet over hele landet har i den seneste tid intensiveret arbejdet med bekæmpelsen af den mere professionelle og erhvervsmæssigt prægede narkotikakriminalitet. Det kan i den forbindelse nævnes, at politidirektøren i København for nylig har oprettet en specialafdeling for kriminalpolitiet, som udelukkende har til opgave at bekæmpe narkotikakriminalitet. Denne afdelings hovedindsats er koncentreret særligt om de alvorligste former for narkotikakriminalitet, herunder bekæmpelsen af narkotikakriminalitetens bagmænd. Ordenspolitiets såkaldte „uropatrulje“ arbejder snævert sammen med kriminalpolitiet ved patruljering på de steder, hvor man har erfaring for, at der foregår handel med euforiserende stoffer.

Der kan i den forbindelse peges på den i 1975 gennemførte ændring af straffeloven, hvorved strafferammen for den allervordeste narkotikakriminalitet blev forhøjet til fængsel i 10 år.

Vedrørende udviklingen i narkotikakriminaliteten kan det oplyses, at antallet af overtrædelser af lov om euforiserende stoffer samt overtrædelser af straffelovens § 191 siden 1970 har ligget nogenlunde fast på ca. 5.000 sager pr. år.

Aldersfordelingen blandt de knap 6.000*) stofmisbrugere, som i øjeblikket er indsat i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, viser, at der bliver færre og færre i de yngre aldersgrupper og flere og flere i de ældre. Dette tyder på, at rekrutteringen af kriminelle stofmisbrugere er stadig faldende, medens den gruppe, der i 1973 og tidligere var kommet ind i kriminalforsorgens system, bliver ved med at vende tilbage.

Kriminalforsorgen i frihed førte ved seneste opgørelse tilsyn med knap 700 prøveløsladte og betinget dømte personer med vilkår om behandling mod misbrug af narkotika. Med henblik på denne gruppe stofmisbrugere har kriminalforsorgen etableret 3 behandlingsinstitutioner for stofmisbrugere. Herudover er der forhandlinger i gang for at få udbygget samarbejdet mellem kriminalforsorgen og de sociale behandlingsinstitutioner.

*) Skal være 600, jfr. nedenfor sp. 5200-5201.

[Indenrigsministeren.]

Samarbejdet omkring narkotikaspørgsmål mellem de nordiske lande har i de senere år været særdeles tilfredsstillende. En særlig kontaktsmandsgruppe drøfter under regelmæssigt afholdte møder alle spørgsmål af fælles interesse, bl. a. problemerne i forbindelse med unge nordiske statsborgeres ophold i københavnske narkomiljøer.

Indberetninger fra politiet og fra social- og sundhedsmyndighederne har i de seneste par år samstemmende talt om en stagnation af stofmisbrugsproblemet. Ja, der er endog meget, der tyder på, at der er sket et fald i tilgangen af helt unge stofmisbrugere, som jeg tidligere har omtalt det.

Det er et forhold, som der virkelig er grund til at glæde sig over. Der er samtidig grund til at glæde sig over de senere års enighed om hovedprincipperne for samfundets indsats på dette område. Og det er, ligesom det modsiger noget af det, som hr. Tandrup Jensen var inde på. Man skal dog glæde sig over, at hvis man taler om en fejl-disposition, men også kan konstatere en stagnation i antallet af stofmisbrugere, så har det vel ikke været en fejl-disposition af de helt store dimensioner, men tværtimod en rigtig måde at gribe sagen an på.

De hovedprincipper, som jeg har i tankerne, er nødvendigheden af, at en væsentlig del af kræfterne bruges i et bredt og samordnet forebyggende arbejde baseret på en afdratetiseret holdning til stofmisbrugsfænomenet, at der nødvendigvis må kunne gives stofmisbrugerne et velafbalanceret medicinsk/psykiatrisk/socialpædagogisk behandlingstilbud, at behandlingstilbuddene i altovervejende grad må være baseret på frivillighed og være fleksible, så de kan tilpasse sig de hurtigt skiftende forhold. Og hvis ikke det er frivilligt, får vi ikke resultaterne. Endelig er det også efter min opfattelse af største betydning fortsat at holde fast i det hidtidige princip, som gør samfundets kontrollerende reaktion over for den i forvejen hårdt ramte enkelte stofmisbruger til en underordnet ting i forhold til indsatsen imod den illegale narkotikahandel og dens kriminelle bagmænd.

Midt i glæden over at det er lykkedes os ved fælles hjælp, ved en fælles holdning herfra, at standse væksten af stofmisbrugspro-

blemet, må vi ikke glemme, at problemet stadig er der, og at det fortsat må betragtes med største alvor. Misbrug af narkotiske midler skaber stadig svære sociale og personlige skader hos et stort antal mennesker, ikke bare hos den enkelte, men også hos familien i almindelighed.

Stofmisbrugsproblemet blandt de unge har siden sin fremkomst her i landet været erkendt som et udslag af både samfundsmæssige og personlige problemer. Den støtte og de kvaliteter, som tidligere var at hente i det, man kunne kalde „nærmiljøerne“, er i et vist omfang gået tøbt for mange børn og unge, i og med at vi bygger de store karreer.

Ungdomsarbejdsledigheden og vanskelighederne ved at honorere det moderne samfunds krav om effektivitet og uddannelse placerer utvivlsomt mange unge i en særlig udsat position, hvor stofmisbrug, misbrug af alkohol, psykiske vanskeligheder eller kriminalitet fortsat kan blive en barsk virkelighed for mange.

Disse forhold nødvendiggør utraditionelle og eksperimenterende løsninger fra samfundets side. Ingen kan stå op med løftet pegefinger og sige, at vi har den løsning, som er rigtig. Ingen kan med rimelighed sige, at den indsats, der er øvet, ikke har været god og rimelig. Ingen kan med rimelighed påstå, at stofmisbrugsproblemet ikke er søgt imødegået. Dette viser sig ved, at der er en stagnation, som jeg håber holder.

På baggrund af det pionerarbejde, der i de forløbne år har fundet sted i denne sektor, vil vi imidlertid stå langt bedre rustet til at klare problemerne, ikke bare på narkotikamisbrugsområdet, men også på alkoholmisbrugsområdet og i forbindelse med de mange sociale problemer, som opstår af den ulykkeligt store ledighed, vi er inde i.

Jeg har med disse bemærkninger villet svare hr. Tandrup Jensen. Jeg kunne i og for sig gøre det langt længere, men hr. Tandrup Jensen har spurgt: hvilke oplysninger kan socialministeren, i dette tilfælde altså indenrigsministeren, give om det offentlige indsats mod narkotikamisbruget. Jeg mener, at jeg med denne forholdsvis kortfattede redegørelse har gjort det klart, at der virkelig ydes en indsats og at man også kan spore resultaterne.

Forespørgeren (Tandrup Jensen) (FP):

Socialministeren kom jo nemt om ved det, men det havde jeg nu også ventet. Jeg synes bare at socialministeren burde medvirke til, at bistandsloven blev affattet, så den uanset modvilje hjemler ret til gennemførelse af afvænnning.

Så blev jeg hurtigt klar over, at det er den ærede indenrigsminister, jeg vel nok mest skal henvende mig til.

Der var meget i det sidste, som indenrigsministeren var inde på, som vi meget nemt kan blive enige om. Men den store part kan vi ikke lige her og nu blive enige om, det er jeg nu ikke så nervøs for, det finder vi nok ud af.

Jeg vil stadig væk fastholde, at der er foretaget nogle forfærdelige fejlpositioner, og det spænder jo vidt med mange af de foranstaltninger, som indenrigsministeren har gjort rede for at der er foretaget. Men ifølge socialstyrelsens svar til ministeren den 2. maj 1975 foreligger der dog stadig ikke undersøgelsesresultater, der kan dokumentere omfanget af narkotikamisbruget, respektive effekten af de forskellige foranstaltninger til bekæmpelse heraf. Indenrigsministeren opererer ikke med de samme tal, som jeg gør, men jeg tror da ikke meget på, at vi får tildelt forskellige oplysninger. Jeg må derfor henvise ministeren til eventuelt at læse 1. revisionsdepartementets beretning, for det er tallene derfra jeg opererer med og som jeg mener, jeg kan stole trygt på.

Socialstyrelsen konkluderer, at der bør ske en prioritering af de forskellige foranstaltninger, således at man undgår, at de forskellige instanser komplicerer arbejdet for hinanden. Fra kriminalforsorgen er det oplyst, at der i finansåret 1973-74 var indlagt 4.898 patienter med diagnosen narkomani på landets psykiatriske afdelinger. Det tal passer heller ikke med de tal, indenrigsministeren opererer med.

Nu er et nyt problem opstået, idet odontologisk afdeling på kommunehospital i Århus og tandlægehøjskolen i Århus af hensyn til personalet ikke finder det forsvarligt at behandle tænder på stofmisbrugere. Det har medført, at Danmarks første tandklinik for sprøjtet narkomaner åbner i Århus den 1. april. Etableringen står i 231.400 kr., og med en åbningstid på 6 timer ugentligt reg-

ner man med en årlig driftsudgift på 183.300 kr. Det tilføjes, at hvis der viser sig behov, vil åbningstiden blive udvidet, og det udtales fra tandlægerens side, at man håber, at dette landsomfattende problem kan blive løst andre steder også.

Nu vil jeg så spørge indenrigsministeren: hvor store investeringer kalkulerer ministeren med til tandklinikker? Eller er det også en byrde, som amt eller kommune må imødesee?

Idet indenrigsministeren i sit svar til socialudvalget den 18. april 1975 skriver, at i henhold til bistandslovens § 96 er det amtskommunerne, der har ansvaret for, at den nødvendige behandlingskapacitet vedrørende stofmisbrugere er til stede, må der vel også følge en pligt med for ministeren til at skaffe oplysning om behandlingssklientelet.

Jeg hilser da med tilfredshed, at såvel embedslæger som forhåbentlig et udvidet narkopoli bliver sat ind, for det er trods alt i første omgang et spørgsmål om at få stoppet tilførslen af stofferne.

Jeg bliver desværre nok nødt til at blande justitsministeren ind i spørgsmålet, for det kan ikke være undgået justitsministerens opmærksomhed, at handelen med hash er blevet specialiseret, det ligger der mange udtalelser om fra forskellige politistationer i landet. Meget taler for, at rigsadvokatens cirkulære af 15. juli 1969 har medvirket væsentligt til dette. Det er i høj grad forbavsende, at et sådant cirkulære nogen sine har kunnet udsendes, for i lov om euforiserende stoffer er indeholdt en liste over stoffer, som ikke må findes her i landet. På denne liste optræder hash under punkt 1 i afdeling a. Ydermere kan man læse i rapporten om turfunktioner, at på den 28. dag legaliseredes hash, og en klient blev sendt til byen for at købe ind. Jeg tvivler stærkt på, at justitsministeren ville se gennem fingre, hvis det var mig, der foretog en så grov lovovertrædelse og tog til byen og købte stoffer ind til et større antal, og specielt klienter. Men jeg finder det da ikke mindre alvorligt, at det finder sted under stofmisbrugsbehandlingens bevågenhed. Det må være et mindstekrav, at borgerlig straffelov, § 191, var blevet taget i anvendelse. I det hele taget virker det uforståeligt, at behandlingsprogrammet ikke er underkastet nogen form for kontrol. Jeg vil spørge, om ministeren

[Tandrup Jensen.]

vil imødekomme Københavns politis notat af 15. april 1975 og sætte skærpede forholdsregler ind imod enhver norm for handel med euforiserende stoffer.

Tastesen (S):

På trods af en henstilling til fremskridtspartiet om at vente med narkotikadebatten til alle de nødvendige oplysninger om den nuværende situation med hensyn til narkotikamisbrugets omfang og dets bekæmpelse var indsamlet, har fremskridtspartiet valgt at fremprovokere debatten, så den allerede finder sted i dag. Hvis fremskridtspartiet vil have debatten, skal det få den, selv om det saglige grundlag for debatten ville have været bedre, hvis vi havde valgt at afvente svar på de spørgsmål, der er stillet i folketingets socialudvalg.

Hvis man er i stand til at solidarisere sig med de sociale problemer, der findes i vort samfund, og som kan føre til narkomani, så er en debat om disse ting god og vigtig netop nu. Først for at få vurderet, om det var en rigtig narkotikapolitik, som vi, der var med dengang, lagde grunden til i slutningen af 1960'erne, og om vi har bekæmpet narkotikamisbruget tilstrækkelig godt. For det andet og lige så vigtigt for at få vurderet, om et nyt hårdt narkotikaproblem pludselig på ny kan dukke op.

Da den hårde narkotika i sidste halvdel af 1960'erne pludselig var her i samfundet, valgte folketinget i stedet for en hård restriktiv linje, som ville spærre folk inde på isolerede øer, at være fornuftig og liberal i sin holdning. De lette løsninger var ellers tydeligt nok fremme i debatten. „I brummen med dem“, „lad dem dø i fred“ eller „giv dem et stof, som staten kan styre“, her tænker jeg på metadon — sådan lød det fra flere sider.

Men det tjener folketinget til ære, at man aldrig faldt for de lette løsninger. Man valgte at interessere sig for baggrunden, først og fremmest for, hvorfor unge mennesker begynder at tage de hårde stoffer og med en sådan indsigt som ballast at forsøge sig med hjælp og behandling. Dette er en fremgangsmåde, som har givet resultater. Man gjorde altså noget mere end blot det at behandle selve narkomanien. Man beskyt-

tede narkomanerne, så langt dette var muligt, og tog også fat på at påvirke de årsager, der fremkaldte narkomanien, samt så på baggrunden for en gruppe menneskers mis-trivsel og rusmiddelflugt i et ellers højt udviklet samfund. En stor del af folketingets medlemmer og en stor del af befolkningen forstod efterhånden baggrunden for narkomanernes reaktion på et samfund, som af dem følte uretfærdigt og hensynsløst.

Lad os kaste et blik tilbage over udviklingen i de syv år, der er gået siden folketingets første store narkotikadebat i januar 1969. Og når hr. Tandrup Jensen taler om fejlpositioner, så er det klart, at stående over for et nyt problem kan det ikke undgås, at man på enkelte områder laver fejlpositioner. Man måtte prøve sig frem her; men det generelle billede er, at den narkotikapolitik, der har været ført, har været den rigtige.

Den forebyggende indsats, præventionen, skulle bremse problemets vækst, så nye unge i mindst muligt omfang blev misbrugere af de farlige rusgifte. Jeg ved med sikkerhed, at den forebyggende indsats har haft stor betydning, og den er vel årsagen til, at de unge, der i dag er under 20 år, kun i begrænset omfang har berøring med hash og andre, hårde, narkotiske stoffer.

Undervisningsministeriets konsulenttjeneste har igennem årene gjort en god indsats ved at udbrede kendskabet til de forskellige stoffer og deres farlighedsgad. Dette er sket ved et oplysningsarbejde, der ikke alene har været rettet imod folkeskolen, men også imod de mange ungdomsklubber, foreninger og uddannelsessteder. Nøgtern og ærlig orientering om stofferne har ført til en mindre efterspørgsel hos de helt unge. Noget andet er, at vi desværre i takt med den faldende interesse for f. eks. hash har oplevet et stigende alkoholforbrug og nu også pilleforbrug hos en del af de unge. Derfor er det en rigtig beslutning, at undervisningsministeriets konsulenttjeneste nu også beskæftiger sig med den forebyggende indsats imod alkoholmisbruget.

Den behandlende indsats over for de unge, der er kommet ud i misbrug, har udviklet sig langsomt, men kan også helt klart opvise resultater. Det har været en besværlig og stenet vej at få opbygget et socialpæ-

[Tastesen.]

dagogisk behandlingsapparat, og det hænger naturligvis sammen med, at behandling er meget dyrere end forebyggelse.

Hertil kommer, at der blandt behandlerne ofte har været uenighed om behandlingsmetode, og dette har naturligvis også skabt vanskeligheder. Gennemgående skal det dog siges, at det socialpædagogiske behandlingssystem, der bygger på klientens eget ønske om at ændre sin livssituation, har vist sig overlegent over for de tvangsmæssige og medicinske foranstaltninger, der også har været forsøgt.

På socialdemokratiets vegne vil jeg udtrykke ønsket om forståelse for, at hele det behandlingsapparat, som nu er bygget op, får lov til at fortsætte under den sociale bistandslovs decentraliserede system. Det drejer sig om et behandlingsapparat, der ikke alene sættes ind imod narkotikamisbruget, men som kan bruges over for de generelle mistrivelsesproblemer, de unge udsættes for. Vore store bysamfund må sikre bevarelsen og udbygningen af behandlingsinstitutionerne, og ude i hver enkelt amtskommune bør der ligeledes enten fortsættes med eller opbygges institutioner, der på utraditionel vis hjælper de unge ind i normale samfundsfunktioner, så langt dette er gørligt.

Lad mig komme med en bemærkning til hr. Tandrup Jensen her. Situationen ved decentraliseringen, når bistandsloven træder i kraft, er en nulstilling med hensyn til økonomiske ressourcer, idet amtskommunerne i forhold til de nuværende udgifter over bloktilskud får pengene ført ud, og der ligger derfor i amtskommunerne en forpligtelse til med de samme økonomiske muligheder som grundlag at føre dette behandlingsapparat videre.

Vi kan altså drage den konklusion, at vi takket være den forebyggende og behandlende indsats ikke har fået et stigende ungdomsnarkotikaproblem i Danmark. Vi har stort set stoppet tilgangen, så der kun i beskeden omfang kommer nye misbrugere, men vi må beständig være på vagt over for nye misbrugstendenser, som kan være på vej.

Vi har et hårdt narkotikaproblem i forhold til mange unge mellem 20 år og 30 år, der fortsat sidder fast i narkomaniens svøbe.

De er svage iblandt os, dem kan vi ikke tilade os at svingte.

Jeg vil stærkt advare imod at vælge den lette udvej, metadon, narkoman på livstid, gratis for staten. Vi må mobilisere alle vore kræfter om nødvendigt ved gentagne forsøg for at få de unge ud af misbruget. Vi ved, at vi bag os har et par hundrede dødsfald på grund af narkotikamisbruget.

Bekæmpelsen af stofmisbruget har været en næsten umenneskelig opgave. I lang tid var de unge overhovedet ikke indstillet på behandling. Da man endelig kom i gang, viste det sig, at det ikke kun var narkomaniens totalsituation, der skulle behandles, men også miljøet og familien, der havde behov for hjælp. De offentlige instansers indsats mod narkotikamisbruget har naturligvis ikke været fuldkommen, men bedre end vi turde håbe i 1969, da vi frygtede, narkomanien ville brede sig. Jeg tror, at en meget væsentlig årsag hertil har været, at vi har aktiviseret de unge til at komme ud af deres eget misbrug. Ved at vi har gjort dette, har vi forhindret, at de har været med til at få misbruget til at brede sig til nye store ungdomsgrupper, idet de har været optaget af deres egen situation, at komme ud af misbruget ved de foranstaltninger, der har været gennemført.

Vi har ved tidligere debatter beskæftiget os med den del af narkotikapolitikken, der knytter sig til strafferetsplejen og strafferammen, og jeg skal derfor her gå forholdsvis let hen over denne problematik. Vi har i dag den samme strafferamme som vore nabolande, når det drejer sig om hård narkotika. Dette har af flere grunde været nødvendigt. Ingen har særlig stor sympati, tværtimod har vi antipati, over for dem, der tjener penge på svage menneskers misbrugsituation. Men samtidig ved vi, at narkomanen for at skaffe penge til sit stofmisbrug nødvendigvis skal kriminalisere sig i større eller mindre grad. Derved bliver narkomanen ofte selv pusher i stofhandler. Resultatet kender vi. Et meget stort antal af de indsatte i kriminalforsorgens institutioner er narkomaner, sidst kendte tal er 635 eller omkring 20 pct. af de indsatte i kriminalforsorgens institutioner. Jeg må her komme med en korrigerende bemærkning til indenrigsministeren, der fortalte sig og sagde

[Tastesen.]

6.000, det skulle nok have været 600. Så mange har vi da heldigvis ikke samlet i vores kriminalforsorgsinstitutioner.

En behandling under tvangsforhold har meget ringe effekt. Først når den unge har overstået sit fængselsophold, er der håb om resultater ved det samarbejde, der nødvendigvis skal være mellem kriminalforsorgen på den ene side og behandlingsinstitutionerne på den anden. Hvis behandlingsinstitutionerne ikke fortsætter, vil kriminalforsorgens indsats være næsten håbløs.

Jeg vil gerne ved denne lejlighed gentage, at det har været en lykkelig beslutning, at vi fik en vis afkriminalisering af selve stofbruken. Stofbruken, især af hash, var i 1969 så udbredt, at det ville have ført til en yderligere afstand mellem samfundet og store ungdomsgrupper, hvis man havde valgt at føre en strengt restriktiv linje. Det er min opfattelse, at vi derved ville have presset endnu flere unge ud i en alvorlig misbrugssituation.

Rigsadvokatens cirkulære af 15. juli 1969, som er omtalt af hr. Tandrup Jensen, er folketingets ansvar. Jeg er overbevist om, at folketinget valgte rigtigt, og jeg kan sige til hr. Tandrup Jensen, at hvis nogen behandler i en behandlingsinstitution legalt er gået ind for brug af hash, så er det helt givet blevet påtalt og har ført til den pågældendes afskedigelse. Hash er et forbudt stof her i landet, og det kan derfor ikke bruges i et officielt behandlingsapparat. Det er helt givet, at der i så fald må skrives ind, og det er jo således, at der sidder offentlige repræsentanter i tilsynsrådene for alle behandlingsinstitutionerne.

Folketingets socialudvalg har også bedt om en redegørelse for de større hospitalers muligheder for behandling af narkotikamisbrugere og for, i hvilket omfang det finder sted. Jeg håber selvfølgelig, at også hospitalerne kan måle resultaterne, men jeg tvivler stærkt på, at en medicinsk behandling kan helbrede narkomaner. De erfaringer, som vi indtil nu har, fortæller, at den medicinske behandling, afgiftningen og behandlingen af de somatiske følgevirkninger, skal ske samtidig med en intensiv socialpædagogisk og psykologisk indsats.

Og lad mig så sige til hr. Tandrup Jensen: tallet 4.800 skal nok være rigtigt, men det

drejer sig ikke om ungdomsnarkomani, det drejer sig om medicinmisbrugere af de ældre årgange, et problem, som vi altid har kendt, et problem, som er lige så alvorligt, et problem, som vi skal interessere os for, men det siger intet som helst om antallet af stofmisbrugere på ungdomsnarkomaniens område. Hvis hr. Tandrup Jensen havde villet vente med denne debat, til vi havde fået tallene tilbage fra hospitalerne, havde vi også på dette område haft rigtige tal at gå ud fra her ved debatten.

Socialdemokratiet vedkender sig sit ansvar for den narkotikapolitik, vi har ført her i landet. I 1974 var der en faldende tendens i forhold til 1973. På grund af fremskridtspartiets utålmodighed har vi altså ingen tal for 1975, men jeg tror, det generelle billede er stagnation.

Dette må på ingen måde føre til, at vi er mindre agtsomme. Der er fortsat brug for alle behandlingsinstitutioner og en forebyggende indsats. Narkotikamisbrug dukker ikke op af den blå luft, der er en årsag. Med de tider, som vi netop nu gennemlever, skulle man traditionen tro regne med såvel stor kriminalitet som øget narkotikamisbrug. Der finder ganske vist et stort misbrug sted, det er bare ikke af de hårde narkotiske og forbudte stoffer, men af tilladte lægeordnede piller.

Som tidligere nævnt er de hårde misbrugere stort set, selv om behandlingsapparatet er noget skrabet, i behandling. Men også når det gælder narkomani, er der tale om en balance. Røres der ved det, nedskæres der eller skabes der unødigt uro omkring behandlingen, ja, så går tingene i fisk. Halvbehandlede narkomaner vil på ny i stor stil kunne genoptage et misbrug, og der skal ikke megen fantasi til at forestille sig en alliance mellem de mange ulykkelige mennesker, som i dag nøjes med at bruge piller, og de halvbehandlede narkomaner, som så straks har helt andre stoffer at kunne tilbyde.

Derfor til fremskridtspartiet, som har rejst denne debat: hvis dette er et indpakket forsøg på en ny hertz mod dette samfunds mest ubeskyttede, så stop den nu. En sådan politik er ganske enkelt for farlig.

Kirsten Sparre Andersen (V):

Når man har ønsket en redegørelse om narkotikamisbruget her i landet, er der først

[Kirsten Sparre Andersen.]

to spørgsmål, der rejser sig: hvad er narkotika, og hvad er misbrug?

Det er gået op for mig, at det ikke er nikotin og alkohol, vi skal debattere i dag, selv om man ud fra forskellige kriterier kan diskutere deres tilhørsforhold til narkotikagruppen. Jeg mener egentlig, at vi i dag havde haft større brug for en debat om alkohol, da forbruget i de sidste år er steget voldsomt og antallet af alkoholmisbrugere, de egentlige alkoholikere, er mindst ti gange større end antallet af narkomisbrugere. Desuden er nye og navnlig yngre grupper i de sidste år ved at komme ud i et alkoholforbrug, der kan føre til misbrug, hvis man ikke i tide sætter ind med oplysning og eventuel behandling, og jeg er da glad for, at venstres initiativ med at få narko-konsulenternes virkefelt udvidet er virkeliggjort.

Jeg har tidligere gjort mig til talsmand for en tværpolitisk og ufanatisk drøftelse af vort alkoholproblem, og for nylig sluttede man sig fra flere partiers side til denne tanke, da fru Mette Madsen gentog venstres ønske på dette område. Jeg regner derfor med, at en sådan debat vil finde sted tidligt i næste folketingssamling.

De egentlige narkotikapræparater kan henregnes til tre eller fire grupper: opiaternerne, hallucinogenerne, hashish, som er en art hallucinogen, og de opkvikkende og smertestillende medikamenter som amfetamin og barbiturater. Allerede ved at nævne de tre eller fire typer af narkotika har man vist, at det ikke er helt nemt at skelne entydigt mellem brug og misbrug af narkotika. Hvor når går en læges ordination af et beroligende middel over fra at være brug til at være misbrug? Der kan næppe trækkes nogen fast grænse. Vi kan blot konstatere, at brugen af disse præparater er steget stærkt, og vi har lægers ord for, at det ikke er i helt få tilfælde, der er tale om et egentligt pillemisbrug. Men nu håber jeg ikke, at indenrigsministerens lige omtalte initiativ med hensyn til at få lægerne til at vise mere agtpågivenhed vil få samme konsekvens, som det fik i Sverige for 5-6 år siden, hvor de, der fik mindre narkotika, var gamle mennesker, der lå og skulle dø. Det er ikke det, vi skal frem til.

De smertestillende midler af morfingruppen var tidligere de eneste præparater, vi

kendte her i landet, der førte til misbrug. De fleste misbrugere tilhørte sundhedspersonale, der havde let ved at skaffe sig morfin, eller langvarigt syge, der var kommet ind på et misbrug i forbindelse med deres sygdom. Problemet var for den enkelte og dennes pårørende alvorligt og ofte tragisk, men for samfundet som helhed var det ikke større, end at man uden for stor opmærksomhed kunne prøve at finde frem til en løsning i hvert enkelt tilfælde.

Først med cannabispræparaternes fremkomst efter midten af 1960'erne fik vi her i landet et narkotika-problem af et sådant omfang, at det virkelig forskrækkede befolkningen, og man forlangte, at der omgående blev truffet forholdsregler til at imødegå dette problem.

Der var mange grunde til, at folk blev bange. Én grund var, at problemet voksede med næsten eksplosionsagtig hast, og at det i overvejende grad var de yngste aldersgrupper, der blev misbrugere. Det viste sig endvidere hurtigt, at der i kølvandet på cannabispræparaterne eller hash kom en række endnu alvorligere narkotika. En del hashmisbrugere begyndte at eksperimentere med andre og stærkere stoffer. Det stof, som blev mest almindeligt som afløser for eller i forbindelse med hash, var og er morfinbase, og det er også i dag de to mest udbredte narkotika her i landet og de to stoffer, man i almindelighed tænker på, når man taler om narkotikamisbrug. Jeg vil derfor i resten af mit indlæg koncentrere mig om disse narkotika.

Da hashen kom her til landet som et modefænomen fra USA i forbindelse med ungdomsoprøret, vidste man meget lidt om dens virkninger. Den havde en kort overgang i slutningen af forrige århundrede været brugt som smertestillende medikament, men det er først for få år siden, man fik renfremstillet det mest aktive stof i hashishen, og man kender stadig ikke alle eventuelle virksomme stoffer. Desuden ved vi i dag, at der er mange forskellige styrker af hash, og at hashen ændrer karakter ved henstand, idet der er tale om en vis iltning.

Denne uvidenhed om stoffet, da det kom her til landet, havde to konsekvenser: en gruppe af såkaldt avancerede så en eller anden for mig temmelig dunkel sammenhæng med en almindelig protestholdning

[Kirsten Sparre Andersen.]

mod det etablerede samfund og gik derfor, uden at tænke dybere over, hvad de gjorde — det må man da håbe — ind for frigivelse af hashen. Det er meget vanskeligt nu 7-8 år efter at forstå, hvad der kunne få ellers ret fornuftige mennesker til at indtage det standpunkt. Hvis de havde læst deres „Tusind og En Nats Eventyr“, ville de dog have opfattet, at hashishspiseren altid var identisk med den tåbelige, den mislykkede, den, der altid var udenfor. Og hvorfor dog prøve at få nogen ind i et spor, der kunne føre til det resultat?

I en artikel, som går ind for fri hash, står overraskende følgende sætninger:

„Sociale problemer skaber næsten altid sociale bevægelser,“ — i min tolkning bevægelsen for fri hash — „der så godt som altid har den karakter, at de 1) ikke løser de oprindelige problemer, 2) næsten altid vedligeholder og ofte forværrer problemerne, 3) skaber modbevægelser.“

Og der blev sandelig skabt modbevægelser. Der var ikke helt få, der ønskede, at man skulle fare frem med bål og brand mod enhver teenager, der røg en pipe hash. I dag, hvor hashen lykkeligvis ikke har den opvoksende ungdoms store interesse, tror jeg, de fleste er tilfredse med rigsadvokatens cirkulære fra 1969, der ikke ville kriminalisere besiddelse af under 5 g hash til egen brug. Uden dette cirkulære var mange helt unge unødigt blevet kriminaliseret med alvorlige følger for en videre harmonisk opvækst. Rent logisk er der selvfølgelig tale om en dobbeltmoral, og det er derfor forkasteligt, men når folkettinget i 1969 og i alle årene siden holdt fast på den politik, at det først og fremmest er handel med narkotikastoffer, man skal komme til livs, er det min opfattelse, at man har handlet rigtigt.

Da man tog beslutningen om i almindelighed ikke at retsforfølge unge hashrygere, vidste man som nævnt ikke så meget om hashen. I de mellemliggende år har man samlet en hel del viden, og der er i dag næppe nogen, som har sat sig ind i problemet, der vil påstå, at hash er ufarlig. I en resolution, vedtaget af Det økonomiske og sociale Råd under FN ved dets 58. samling sidste forår, blev det med al ønskelig tydelighed fastslået, at verdens førende specia-

lister mener, at hash er skadelig. Resolutionen blev fremsat af en lang række lande, bl. a. Vesttyskland, Egypten, Frankrig, Indien, Sverige og Schweiz. I resolutionen hedder det bl. a., idet jeg tillader mig at citere fra resolutionen i oversættelse:

„Idet vi fastslår, at i lyset af talrige videnskabelige undersøgelser af cannabis kan der ikke være nogen tvivl om dets skadelige virkning,

noterer vi med bekymring den nylige forøgede forsyningsmulighed i mange dele af verden af nye koncentrerede former for cannabis,

og anbefaler alle lande og internationale organisationer ikke at slække på deres agtpågivenhed med hensyn til at tage formålstjenlige skridt mod cannabismisbrug.“

Det hedder videre i resolutionen, at man anmoder alle lande om at tage alle praktisk gennemførlige skridt til behandling, genoptræning og uddannelse af cannabismisbrugere og beder om, at forskningen på området må fortsætte.

Der er ingen tvivl om, at man gennemgående er mere bekymret over hashens skadelige virkning på brugernes hele personlighedsudvikling i dag end for nogle år siden, og man nærer heller ingen tvivl om hashens vanedannende effekt, hvilket selvfølgelig ikke behøver at betyde, at mennesker, der er fast forankret i et livsmønster, nødvendigvis bliver afhængige af at ryge hash i mindre doser. Det er i det hele taget nogle ret uforklarlige mekanismer, der bestemmer, om et menneske bliver afhængig af et nydelsesmiddel eller ej.

En af de farlige sider ved hash er, at den kan være af stærkt vekslende koncentration og dermed vekslende effekt, som jeg allerede har nævnt tidligere. Desuden vil hashbrug ofte føre over i et andet misbrug.

Hvis man først er blevet sprøjtenarkoman, er prognosen for helbredelse betydelig mere dystert end ved hashmisbrug. Man har forsøgt at gøre stiknarkomaner stoffri ud fra forskellige teorier og behandlingsmetoder, men man må nok i dag konstatere, at man gennemgående har haft meget ringe succes med de almindeligt accepterede behandlingsformer, og man må, så vidt jeg kan se, uundgåeligt blive tvunget til at tage sin hidtidige holdning op til en meget kritisk vurdering. Bl. a. synes jeg, at det er helt uaccep-

[Kirsten Sparre Andersen.]

tabelt, at man ikke har en central, medicinsk registrering af narkomaner — man bedes venligst bemærke sig, at jeg sagde „medicinsk registrering“ — i lighed med, hvad der f. eks. sker ved cancerregistreringen eller registreringen af syfilitikere. Man havde i dag meget bedre kunnet hjælpe både eksisterende og kommende narkomaner, hvis en sådan registrering havde fundet sted.

I en undersøgelse, lavet af sociologen Bjørn Evald Holstein og overlæge Torben Jersild, der snart udkommer i bogform, er der nogle undersøgelser, der kan tydes således: uanset udgangspositionen, som er stofforbruget i 1968, synes behandling for misbruget at mindske sandsynligheden for, at de pågældende bliver helt stoffri i 1973. Der findes omkring 40 pct. af misbrugerne, der bliver spontant stoffrie. Oftest er det en pige eller nære pårørende, der udløser de faktorer, der gør stofbrugerne stoffri.

Den omtalte afhandling bygger på nogle interessante og i mine øjne indlysende rigtige teorier om, at stemping som narkoman såvel som stemping som forbryder eller som tilhørende en bestemt afvigergruppe i det hele taget i sig selv fremmer tilhørsforholdet til denne gruppe. En konsekvens af denne teori ville være, at stofmisbrugere så vidt muligt blev hurtigt integreret i det almindelige samfund og ikke i længere tid opholdt sig på institutioner sammen med ligesindede. Desværre er det i praksis umuligt at tage den fulde konsekvens af denne teori, men det må få indflydelse på den fremtidige indstilling til arbejdet med stofmisbrugere. Det samme må de erfaringer, man har gjort med hensyn til at få en del narkomaner gjort stoffrie efter de sædvanlige metoder med nedtrapping, socialbehandling og psykoterapi. Så vidt jeg kan se, kommer man ikke uden om, at en del misbrugere kun kan resocialiseres gennem en langtidsbehandling med metadon. Denne behandling er absolut ikke uden problemer, men den har den iøjnefaldende fordel, at det bliver muligt for de hårdest ramte narkomaner nu at begynde at spise, og at de efterhånden kan blive i stand til at udføre et arbejde. De kommer ud af stofmisbruget. De kan komme til at tænke på andre ting og beskæftige sig med andre ting, og man kan derved skabe en mulighed for at gøre

metadonbrugeren fri også fra dette stof. Dette synspunkt, der blot for få år siden blev stærkt kritiseret, vinder i dag tilslutning også fra tidligere stærke kritikere, og jeg troede egentlig, også hr. Tastesen hørte til de personer, der havde fået en mere liberal indstilling.

Til slut vil jeg kort omtale revisionsdepartementets beretning om udgifterne ved driften af de forskellige narkobehandlingscentre. Selv med al den tolerancé, som disse centre har krav på, fordi de fleste blev oprettet i hurtig og hast og uden megen erfaring hos nogen af de implicerede parter i, hvordan et sådant arbejde skulle køres, ja, så må man sige, at det faktisk er grove løjer, at en så rystende mangel på ansvarsbevidsthed med hensyn til offentlige midler har kunnet finde sted i flere år. Jeg vil gerne i tilslutning til det spørgsmål, jeg stillede socialministeren via det sociale udvalg om hendes reaktion på denne beretning, spørge: er det fordi socialstyrelsen ikke kan, eller er det fordi den ikke vil holde kontrol med, hvordan disse institutioner drives? Når man i socialministeriets regie gerne vil bruge flere penge til mange nødvendige ting, så synes jeg, at den måde, pengene er brugt på i nogle tilfælde nærmest må kaldes forargelig.

Erlendsson (FP):

Naturligvis er det ud fra en reel interesse for at hjælpe narkomanerne, at denne forespørgsel er rejst. Hr. Tastesen kan spare sig enhver tvivl i den henseende. Hr. Tandrup Jensen har taget problemerne op i forbindelse med bistandsloven og den store indsigt, han har i lokale problemer fra sin hjemegn.

Jeg vil gerne forsøge at trække nogle principielle linjer op og begynde med at sige, at de, der forleder børn og unge mennesker til stofmisbrug, er de skadeligste af alle forbrydere. De er farligere end mordere, hvoraf de færreste har mere end ét menneskeliv på deres samvittighed. Narkoforbrydere er masse-mordere. De tvinger deres ofre i døden gennem lidelser og nedværdigelser, og ligesom terrorister rammer de i flæng. Hver dag har nye uskyldige ofre, hver måned sine dødsfald, hver uge sine invalider, mennesker, der bliver slået ud af deres livsbane, som afbryder forbindelsen med familien og

[Erlendsson.]

giver afkald på at forme deres egen skæbne, fordi alt det, der til sidst er tilbage af dem, er driften efter at dulme de pinefulde abstinenssymptomer. For dette er de parate til at stjæle, røve, til at sælge sig selv og til at tale enhver ydmygelse.

Vi har hørt så ofte, og vi har også hørt det i dag, at narkomanien er på retur, men i bladene kan vi læse om voldsforbrydelser med dødelig udgang mellem narkogangsterne. Vi følger med beundring politiets forsøg på at indkredse og uskadeliggøre mellemmand, altså mellemhandlerne, men vi konstaterer også med undren den kritik, der rejses mod politimænd, der ved at infiltrere narkomiljøet har haft held til at forstyrre den alt for lette handel med narkotika, der foregår åbenlyst i visse gader og i særlig grad i Christianias mange ulovlige beværtninger og udskænkingssteder.

De gange, vi her i folketinget har diskuteret disse ting, har visse medlemmers trang til at beskytte narkomiljøet mod det, man kalder politiovergreb, altid i særlig grad præget debatten. Det er ikke sket endnu i dag, mærkværdigvis. Hvis det lykkes at få en storforhandler fængslet og dømt ved politiets energiske arbejde, har det ikke været noget særsyn, at flere års fængselsstraffe forvandles til nogle få ugers ophold på grund af de særlige evner, disse forbrydere synes at have til at forsvinde gennem lukkede og låsede døre og porte.

Samtidig har der fra bestemte, særlig københavnske såkaldte intellektuelle kredse stadig været agiteret i offentligheden for, at hashrygning er en uskyldig og uskadelig fornøjelse for unge og ældre, selv om folketinget i sin lovgivning har måttet følge den retsopfattelse, som gælder i hele verden uden om os, nemlig at hash er farlig og i høj grad et vanedannende stof. Her er jeg meget lykkelig for de udtalelser, der kom fra fru Kirsten Sparre Andersen, der igen slog dette fast.

Indsmugling af hash kan derfor også her i landet straffes med mange års fængsel, men nydelse af hash og besiddelse af hash til egen brug, som det hedder, er straffrit, hvad der gør detailhandelen næsten umulig at ramme.

Ikke alle hashrygere ender som narkovrag, det er rigtigt, det gør de færreste.

Mange standser op ved hashen. Heldigvis er der mange unge, som helt ophører med at ryge hash efter nogle års forløb. Nogle kan beherske og overvinde trangen. Deres udvikling standser givetvis i mange tilfælde. De når ikke den åndelige modning, de ellers kunne have nået, men de kommer ud af det. Men en vis procentdel går fra hashen videre til sprøjten med morfin, heroin og LSD. Til dette trin kommer meget få, uden at vejen er gået over hash. Intet barn eller ungt menneske, vil jeg vove at påstå, starter med sprøjten. Den er slutfasen.

I Ugeskrift for Læger, 137. årgang nr. 39, fra den 22. september 1975, var der på side 2295 en opgørelse over dødelighed og selvmordsforsøg blandt hospitalsindlagte unge stofbrugere, af Anders Groth, stathospitalet i Glostrup og Københavns universitet. Forfatteren siger straks i sin indledning, at selv om dramatisering udelades — og indenrigsministeren er jo stærkt inde på, at man naturligvis skal prøve på at undgå det — så er overdødeligheden blandt disse unge et alvorligt problem, og i de hidtil foreliggende danske forløbsundersøgelser er en betydelig overdødelighed blevet dokumenteret. Siden 1970 er antallet af sådanne dødsfald steget, og ifølge de oplysninger, chefen for Københavns narkotikapoliti, Volmer Nissen, har indsamlet fra samtlige landets politikredse og de retsmedicinske institutter, er der igennem de sidste 3 år indtruffet ca. 1 dødsfald ugentlig af denne art, heraf hovedparten i København.

Anders Groth har i sin opgørelse gjort rede for 546 mandlige og 103 kvindelige stofmisbrugere, der i tiden fra den 1. januar 1965 til den 1. september 1972 har været indlagt på stathospitalet i Glostrup. De 649 personer havde ved indlæggelsen en medianalder på 18½ år med en spredning fra 13 til 25 år. Jeg skal ikke gå i enkeltheder, men blot nævne, at 92 pct. havde haft et stofbrug med en varighed af over 6 måneder, 3 pct. kortere end 3 måneder, og at ingen af dem, der her er tale om, kun havde taget stof en enkelt gang.

Ved en efterundersøgelse af hele patientmaterialet i 1973 viste det sig, at man kunne få oplysning om alle bortset fra én, der var død i udlandet, og yderligere 20, der var flyttet til udlandet. Blandt de øvrige konstateredes 31 dødsfald, og på retsmedicinsk

[Erlendsson.]

institut fik man oplysning om dødsårsagen hos 26, der havde været til undersøgelse dér. Dødsårsagen var for de 12 utilsigtede forgiftninger med morfinbase i forbindelse med regelmæssig stofbrug og med andre stoffer, der var givet sammen med eller alene, måske som erstatning for morfin. 12 havde begået selvmord med overdoser, 3 havde hængt sig, 3 var sprunget ud foran et tog, og 2 var sprunget ud fra 9. etage. I 1 tilfælde var dødsårsagen usikker; om der var tale om tilfældig overdosering eller selvmord, kunne ikke siges med sikkerhed. 5 var druknet fra båd, heraf var 1 påvirket af LSD plus alkohol, 1 påvirket af hash plus alkohol, og endelig var 1 død ved en trafikulykke, da han havde forsøgt at køre fra en politibil påvirket af præludin og opium.

Af de 649 personer havde man haft personligt interview med 180, og det viste sig her, at i alt 34 pct. af de 180 havde udført selvmordsforsøg, hvoraf de 22 pct. var velgennemførte, men altså var blevet afbrudt, ikke på grund af deres eget ønske, men fordi de var blevet fundet. De 12 pct. af forsøgene var overfladiske, og 6 pct. havde været tilløb til forsøg, som måske ikke var alvorlig ment. Men tallene viser, hvor uheldelig de unge stofbrugere føler deres tilstand.

Dødeligheden var for drengenes vedkommende ca. 50 gange større end i normalbefolkningen. For pigernes vedkommende 90 gange større end i normalbefolkningen. Det svarer nogenlunde til de tal, man har fra andre lande fra tilsvarende undersøgelser.

Tænk vi på, hvor alvorligt generationen før os tog på f. eks. tuberkulosedødeligheden her i Danmark, og på, hvilke kræfter vi indtil for ganske nylig har sat ind på bekæmpelse af tuberkulose, hvoraf der nu kun dør mindre end én person hvert andet år, kan man blive rystet over de elendige resultater, vi i vore dage når med bekæmpelsen af narkomanien og med helbredelsen af narkomanerne.

Vi må konstatere, at trods de store penge-midler, der sættes ind for at hjælpe de uheldige, kan resultaterne næppe gøres op i positiv retning. Jeg har ligesom fru Kirsten Sparre Andersen haft lejlighed til at gøre mig bekendt med dele af en rapport om en efterundersøgelse af kriminelle stofmisbru-

gere udarbejdet af Torben Jersild, overlæge ved vestre fængsel, og Bjørn Holstein. Overlæge Jersild har siden 1965 systematisk ført journaler over narkomanerne i Københavns fængsler.

Efterundersøgelsen gælder de 932 narkokriminelle, der var fængslet fra 1967 til 1969. De blev opsporet i 1973, og det lykkedes at få oplysninger om 68 pct. Det må siges at være et godt resultat af dette specielle patientmateriale. 216 af disse blev reinterviewet. Deres gennemsnitsalder var i 1973 26 år, så man kan forstå, at de var meget unge, da de kom i fængsel første gang som følge af narkokriminalitet. 95 af disse havde siden fået behandling for deres narkomani, men af dem var de 2/3 nu ude i et meget hårdt stofmisbrug trods behandlingen. Dette gjaldt, som også fru Kirsten Sparre Andersen gjorde opmærksom på, kun for 1/4 af de unge, der ikke havde været under behandling, og her var 40 pct. stoffri, mens tallet for de stoffri i den behandlede gruppe kun var 11 pct.

Det er tal, der i hvert fald ikke støtter narkocentrenes påståede gode resultater, men snarere kritikken af disse centre. Det viser, at det at samle narkomaner i grupper om sådanne centre stabiliserer deres narkomani snarere end at normalisere dem, så de igen kan blive nyttige medlemmer af samfundet. Den prøvetid, som nu har været 7 år, der skulle vise noget om hidtidige behandlingsmuligheder, har nu efter vor mening været længe nok. Vi må konstatere dens ringe effekt, og hvis den skal køre videre, må vi i hvert fald tillade og støtte andre behandlingsmuligheder jævnsides med den hidtil forsøgte, og der er andre metoder.

Jeg skal først nævne metadonbehandling, som jeg forstod at også fru Kirsten Sparre Andersen vil støtte. Der er tilstrækkeligt mange både udenlandske og indenlandske erfaringer til at retfærdiggøre metadonbehandling i den form, der er anvist af professor Dole ved Rockefeller University i New York. Allerede i 1973 var der oprettet 171 behandlingsklinikker i New York, hvor 35.000 narkomaner, meget hårdt ramte narkomaner, i overvejende grad heroinmisbrugere, var taget i behandling. Kort efter at det var sket, kunne der konstateres et kraftigt fald i narkokriminaliteten, og i de opfølgelser, jeg har set, vil man påstå — det

[Erlendsson.]

kan jeg naturligvis ikke stå inde for — at besparelsen i samfundets udgifter på grund af nedgangen i narkokriminaliteten beløber sig til et så enormt beløb som 1 mill. dollars om dagen.

Jeg mener, at der er tilstrækkelige grunde til at retfærdiggøre metadonbehandling over for de hårdest ramte, hvor den simpelt hen kan være livsreddende. Metadon er ikke som hævdet af nogle morfin, men metadon har ligesom morfin smertestillende virkning, og det kan give tilvænning. Men hovedforskellen mellem metadon på den ene side og morfin og heroin på den anden er, at når metadon indtages under lægelig kontrol, er der ingen abstinenssymptomer i 24 timer, altså ingen trang til morfin eller heroin. Derfor bruges det også her i landet til nedtrapning af narkomaner, men der begås i reglen den fejl, at nedtrapningen forsøges gennemført for hurtigt, gennem 3-4 uger eller bare et par uger, og så kommer uundgåeligt det tilbagefald, som har fået kritikerne til at vende sig mod det. Samtidig hager man sig fast i den vanedannende effekt, mens man derimod vil overse, at narkomaner under metadonbehandling, som også fru Kirsten Sparre Andersen gjorde opmærksom på, kan gøres aktive og bevidste og bringes til at fungere i samfundet og på arbejdsmarkedet som andre borgere.

Vi kan efter min bedste overbevisning ikke længere afvise metadon som et led i en systematisk gennemført behandling af narkomaner.

Jeg burde måske nævne, at andre grupper, der interesserer sig for narkomaniens bekæmpelse, f. eks. Forældreforeningen for narkoramte Børn, har peget på, at man kan opnå resultater ved hjælp af apomorfinbehandling. Jeg tror ikke, resultatet kan blive dårligere end det, vi kender fra den behandling, vi bruger i dag.

Endelig må jeg pege på de tilbud, forskellige trossamfund giver, og de resultater, de mener at have opnået. Ordet „omvendelse“, der er et religiøst præget ord, men som her betyder „til en anden livsform gennem religiøs påvirkning“, som nogle måske vil kalde hjernevask og derfor fordømmer, vil jeg for min del på ingen måde tage afstand fra, hvis resultatet bliver et menne-skeliv reddet fra narkomaniens helvede.

Jeg må naturligvis fastholde, at behandlingen af alvorligt medtagne narkomaner er en klar lægelig opgave, og at lægelig behandling må indgå som et nødvendigt led i enhver form for narkotikabehandling. Mulighederne for helbredelse er små under forhold med let adgang til stoffer. Derfor må der også lægges vægt på en lægelig registrering — og jeg vil også gerne understrege ordene „lægelig registrering“, som fru Kirsten Sparre Andersen lagde vægt på — og en udvidet adgang til tvangsmæssig behandling, specielt med henblik på tilfælde, hvor en narkoman har ønske om helbredelse, men ikke ved egen viljekraft kan medvirke effektivt til afvænningskurens gennemførelse.

Over for særligt farlige narkotikaforhandlere vil langvarig forvaring kunne anvendes, efterfulgt af effektive resocialiseringsbestrebelse.

Jeg advarer mod fortsat eksperimenteren med Christiania, som, al misforstået idealisme til trods, har gjort uoprettelig skade ved at fungere som et internationalt berygtet narkotikacenter, hvor narkotikahandel finder sted i udstrakt grad og ganske åbenlyst, og hvor unge i tusindtal har oplevet et miljø, som fremmer stofmisbruget.

Måske kunne man også gøre noget for at begrænse den organiserede masseimport fra Mellemøsten og andre steder, hvorfra vi får disse stoffer, gennem diplomatiske henvendelser til disse landes regeringer, gennem støtte til Interpols arbejde og eventuelt ved indførelse af visum til statsborgere fra traditionelt narkotikaeksporterende stater.

Til sidst: forebyggelse er bedre end helbredelse. Derfor må politiets kontrol og muligheder for at gribe ind specielt styrkes på et felt, hvor helbredelse er så vanskelig, som den er, når det gælder narkomaner.

Gunner Baunsgaard (RV):

I folketingsssamlingen 1968-69 skabte man grundlaget for en politik på narkoområdet. Hele stofproblemet ligesom rullede ind over landet sidst i 1960'erne og tog til i styrke, for senere at stabilisere sig på en fast højde og derefter i de sidste par år ligesom at være stagnerende, måske en smule aftagende.

Stoffernes indførsel til landet ligesom overvældede os. Det var noget ukendt, og det blev en ulykke for den del af ungdommen, som det ramte. De lettere samfærdselsmulig-

[Gunner Baunsgaard.]

heder landene imellem skabte problemer med indførsel af hash og andre langt værre euforiserende stoffer. Stoffernes ringe vægt gør dem jo særlig egnede for smugleri. Her kan man jo bare sammenligne f. eks. med alkohol.

At vi helt kan udrydde stofferne, er en drøm, som næppe går i opfyldelse. Vi må med dette som med alkoholproblemet nok lære at leve med det og så med de muligheder, der er, og med kendskabet til problematikken opbygge og systematisere både et forebyggende og et ophjælpende arbejde for den gruppe unge i vort samfund, der er mest truet. Jeg kunne godt have lyst til i denne forbindelse at sige, at alkoholproblemet jo efterhånden også har taget et omfang, som vi ikke må sidde overhørig, og det er også allerede blevet nævnt.

Anstrengelser for at støtte bekæmpelsen af bagmænd må nok op på internationalt plan. Man kunne også gennem FN være med til at støtte arbejdet for at hindre ulovlig dyrkning af de planter, der fremkommer stoffer fra.

Mængden af stoffer og farligheden af disse, som gennem lyssky transaktioner fører til ulykke ved indsmugling og forhandling her i landet, må vi være meget på vagt over for. Det har vi jo allerede tidligere debatteret her i folketinget et par gange.

Udviklingen har vel ført med sig, at der er store problemer med den svært belastede del af misbrugerne, medens udviklingen blandt de yngre, som har bemærket, hvad det vil sige at blive afhængig af stoffer, har ført med sig, at de nu betænker sig yderligere en gang. Nytilgangen er mere beskedent end først i 1970'erne.

Udviklingen i de kommende år vil det nok være vanskeligt at sige noget om, men der er dog nogle tendenser, jeg ved ikke, om man kan sige markante tendenser. Da misbruget af cannabis og de hårde stoffer begyndte, var det mere intellektuelt veludstyrede fra velstillede hjem, der ligesom lagde for. Sidst i 1960'erne var det en anden gruppe unge med personlighedsmæssige og sociale problemer, der afveg karaktermæssigt fra gennemsnitsbefolkningen, som i stofferne fandt trøst og hjælp for problemer og nogle krav, som de ikke følte at kunne magte. De socialt og karaktermæssigt van-

skeligt stillede er dem, der har præget stofmisbrugerne i de sidste år, og der har været en tendens til, at det gik længere ned i aldersklasserne, men det er nok også stoppet nu.

Det hårde stofmisbrug, injektionen, der er helbreds- og livstruende, er jo det alvorlige problem, som trænger sig på, og det er nok denne gruppe, der skal tales om, hvorvidt det også her er stagnerende. Er dette tilfældet, kan det hænge sammen med rekutteringen, nemlig gruppen med de store sociale problemer, med skadet karakter på grund af en følelseskold eller meget lidet medlevende barndom. Her kommer antallet af tidligere institutionsbørn ind i billedet, unge, som har oplevet en følelseskold og steril opvækst.

Stofmisbruget kan også ses ud fra en anden synsvinkel. Er det sådan, at disse unge flygter fra virkeligheden for hensigtsmæssigt at komme ud af nogle problemer, eller er det for at flygte fra dem for en tid? Eller er det for at føle, at de er noget, at de er med i en gruppe? Det kunne også være alkohol, det kunne være medicin, eller det kunne være kriminalitet. De får gennem dette en slags identitet.

De, som beskæftiger sig med narkoproblemerne, har også konstateret, at det ikke er det rene stofmisbrug, men et blandingsmisbrug af forskellige former for misbrug netop for nogle med socialt afvigende adfærd. Derfor må de sociale og pædagogiske støtteforanstaltninger sættes mere i fokus. Det er ikke bare afgiftning og stabilisering, der skal til. Altså skal man ikke rette sig entydigt mod stofmisbruget, men rette lyset mere mod den unges sociale og personlighedsmæssige baggrund. En ung, der har været ude i disse alvorlige problemer, skal efter afgiftningen kunne fungere socialt. Jeg vil da gerne sige, at der på mange ungdomscentre, på institutioner for psykisk syge og på statshospitalerne er udført en anerkendelsesværdig indsats, og man har også været klar over, at en medicinsk behandling ikke kunne stå alene.

Har den sociale og pædagogiske behandling af afvigere — det gælder både på det ene og det andet område — været god nok? Der er nok grund til at overveje, om det ville være uheldigt at slække på foranstaltninger, selv om klientelet's antal måske er

[Gunner Baunsgaard.]

faldende. Foranstaltninger, der er kommet op at stå, kan måske anvendes over for andre med socialt svære problemer.

Jeg vil gerne se det i en meget større sammenhæng, som jeg lidt senere skal komme ind på. Vi har grund til at overveje, om vi ikke skal gøre, hvad vi kan for at få de unge ud af afvigerrollen. Hvad godt sætter vi i gang ved at anbringe børn og unge på institutioner? Hvorfor så mange afvigere, som jeg tidligere har nævnt, fra institutioner? De tidlige barndomsoplevelser, som umiddelbart opstår ved at være borte fra et hjem, fra en mor og en far, giver ganske afgjort nogle følelsesmæssige mangler, som i grupper giver sig udslag i følelsesmæssig smitte.

Vi må overveje, om institutionerne fungerer rigtigt. Et hjem kan ikke erstattes, men vi kunne måske gøre mere, end tilfældet er nu. Det vil sige, at alle forebyggende systemer må vurderes, ikke mindst efter de regler, som nu skal opbygges efter bistandslovens ikrafttræden. Stofmisbrugsproblematikken er jo ikke en isoleret ting; den skal ses i sammenhæng med hele vores samfundsstruktur og de vilkår, vi giver børn og unge og navnlig dem, der tages ud af deres hjemlige miljø. Der må støtteforanstaltninger til til de ramte hjem. Der skal en ambulancetjeneste til, som skal ud i miljøerne. Her kan man prøve at samle forskellige kræfter, både medicinske, psykiatriske, sociale og pædagogiske, hvor det ikke bare er den unge eller barnet, der skal hjælpes. Der må være et mål i den politik, der skal føres også på dette meget ømtålige område.

Efter at jeg havde lavet mit indlæg, blev jeg i aftes klar over, at der ligger en beretning om undersøgelse af udgifterne til bekæmpelse af ungdomsnarkomanien, og jeg vil have meget dårlig samvittighed, hvis jeg ikke tog nogle af de problemer op, som nævnes heri.

Den viser, at der er baggrund for min antagelse om antallet af klienter, der er under behandling, og den ændring, der er sket med hensyn til, hvorfra stofmisbrugerne kommer. Men man undgår heller ikke at blive rystet af de oplysninger, der kommer frem her. Min formodning om usikkerhed ved opbygningen af centre og hjælpeforanstaltninger

viser sig begrundet. Usikkerhed med hensyn til ansættelse af hjælpepersonale og normering af stillinger ud over det antagelige, noget, der ikke kunne have fundet sted på noget andet område, er forekommet her.

Blandt de mange oplysninger om antallet af klienter under behandling fremgår det, at der pr. 15. oktober var 712 under behandling og aftrapning, og heraf findes halvdelen i København. Måske er dette tal stabiliseret, og det kan måske forventes, at det er i nedadgående retning, og derfor vil jeg gerne se tingene også i en økonomisk sammenhæng. De statslige, amtskommunale og kommunale driftsudgifter i årene 1972-73 og 1973-74 andrager henholdsvis 129 mill. kr. og 151 mill. kr., samtidig med at udbygningen af centre m. v. fortsætter uden sikkerhed for, om det, de bliver opbygget til, er det rigtige.

Nu skal det så nævnes, at efterhånden tager man også andre unge ind, men som jeg formoder det, så er den hurtige udbredelse af stofmisbruget og de utraditionelle og eksperimenterende behandlingsmetoder, som man tog i anvendelse, fordi man ikke kendte noget til det, blevet anledningen til en helt uensartet opbygning af de nye institutioner. Den meget ustandardiserede behandlingsform, de meget individuelle metoder, har medført, at udgiftsudviklingen ikke har kunnet holdes i tømme. Det er utænkeligt, at normeringen 1:1 er nødvendig, og endog at personalet i nogle tilfælde er større end antallet af klienter.

Der må ikke være konkurrence på dette område. Det fremgår også, at det ser man. Her må arbejdes sammen om styring og koordinering. Det må være et mål, at de rådgivningscentre, der er oprettet 11 steder i landet, nu kommer ind i billedet. Der må i det hele taget stilles en koordination og en mere ensartet behandling på benene, en mere effektiv styring. Det er vor forventning fra det radikale venstre, at de enkelte kommuner og amtskommuner vil gøre vor skepsis til skamme med hensyn til at fremme den rigtige anvendelse af de millioner, der bevilges til dette område, som vi her behandler.

Så vil jeg gerne sige til hr. Tastesen, som ønskede, at amterne skulle opbygge institutioner, som kunne udføre et individualiseret arbejde, at deri kan jeg slet, slet ikke være enig. Vi har institutioner nok. Indi-

[Gunner Baunsgaard]
 vidualiseret arbejde og forebyggende arbejde kan jeg gå med til, men ikke flere institutioner. Selvfølgelig skal vi have nogle centre, det er jeg helt enig i, men en rationalisering på landsplan er nødvendig. Støtteforanstaltninger til det hjemlige miljø, som jeg tidligere nævnte, vil koste penge, men jeg har ikke tro til, at det vil koste mere end det, der afsættes til nedtrapning og hjælp for de ulykkelige ramte, som vi kender i dag.

Karen Thurøe Hansen (KF):

Den forespørgsel, som fremskridtspartiet i dag har fremlagt til debat, rører jo ved et af tidens meget alvorlige problemer, som har givet meget anledning til diskussion igennem de seneste år. Det er jo ikke noget nyt problem. Vi har op igennem tiderne kendt til stofmisbrug, dog væsentligt forårsaget af tilvænning ved alvorlige sygdomme.

Der er vel ingen, som har beskæftiget sig med denne vor tids svøbe, der kan lades uberørt af de mange tragedier og dødsfald, der er fulgt i kølvandet på misbrug af euforiserende stoffer, ikke mindst på baggrund af, at det er den opvoksende ungdom, der er stærkest involveret. Det er derfor en glædelig udvikling, at Københavns stads-læge har oplyst, at der er sket et mærkbart fald i tilgangen af unge narkomaner. Det er åbenbart ikke mere moderne at bruge de hårde stoffer. Måtte dette blot fortsætte og ikke alene være et udslag af en eventuelt manglende tilførsel til markedet af stoffer og heller ikke bero på et stigende forbrug af alkohol og nervepiller, som også frembyder et stadig større problem.

Der er ikke grund til at klandre de implicerede myndigheder for blot at have ladet stå til over for denne omsiggribende narkomani. Gennem de sidste år er der over hele landet opbygget et net af muligheder for at hjælpe vore narkomaner, ikke blot på det økonomiske område, men også med lægelig ekspertise, narkokonsulenter, behandlings- og revalideringscentre m. v. Man må dog stille et stort spørgsmålstegn ved værdien af behandlingscentrene, så længe det er frivilligt, om en narkoman vil deltage, og hvor længe han vil fortsætte behandlingen. I det hele taget er der mange af disse narkomaner, som slet ikke bryder sig om at blive behandlet og også afbryder behandlingen i

utide. Jeg har tidligere fra denne talerstol rejst spørgsmålet om en vis form for tvang, foranlediget af mange henvendelser fra ulykkelige forældre, der gerne så en mere tvangsmæssig foranstaltning over for dette.

Man må desværre også konstatere, at eksperterne ikke altid er enige om de mest hensigtsmæssige metoder for en eventuel afvænning eller nedtrapning, men uanset hvilke metoder man bruger, må man inden for de økonomiske rammer, som vi er sat til at forvalte herindefra, kunne dokumentere regnskaberne for brugen af statsmidler i dette arbejde. En slendrian som påvist gennem statsrevisorernes rapport kan absolut ikke tolereres.

Et af de vigtigste led i kampen mod narkotikamisbrug er oplysningsarbejdet, og heldigvis findes der over det meste af landet et fortræffeligt samarbejde mellem skolemyndigheder, social- og sundhedsvæsen, læger og politiet. Alle som én gør et stort arbejde for på et tidligt tidspunkt at informere om skadevirkningerne, både hvad angår alkohol og de euforiserende stoffer. Det ville også være meget ønskeligt, om forældrene i større tal kunne inddrages i dette forebyggende arbejde til gavn for de unge.

Trangen til at opleve noget spændende, at være med på holdet, er som regel et af de første skridt på vejen til stofmisbrug. Er man en svag sjæl, kan det meget hurtigt gå ned ad bakke. Man starter måske forsigtigt for at vise, at man tør, og inden man ser sig om, er man ude på den lange glidebane. Og er man først havnet på de hårde stoffer, så er der lang vej tilbage igen.

Samvittighedsløse hajer deres spil med de unge, og for manges vedkommende ender det i kriminalitet for at skaffe den daglige dosis, hvilket igen resulterer i, at man umuligt kan påtage sig nogen som helst form for arbejde, da abstinenserne overskygger alt andet end blot dette at skaffe sig det eftertragtede stof.

Man kan ikke værdsætte politiets indsats for at bremse tilførslerne til narkotikamarkedet nok. Det har været et meget værdifuldt led i kampen for at redde unge fra at ødelægge sig selv med narkotiske stoffer. Men det er uhyggeligt, at vi nu i flere år midt i storbyen har haft et sted som Christiania, hvor der helt åbenlyst handles med hash og andre former for stoffer, og hvor

[Karen Thursø Hansen.]

alle som én holder sammen og hindrer opklaring, når politiet viser sig. Det forekommer mig, at de, der i disse dage forsvarer Christiania, tager lidt for let på ansvaret for de børn og unge, der her er lokket ud i narkomaniens hængedynd.

En fortsat intens oplysningskampagne er et af midlerne til at advare de unge, men også at følge eventuelle narkomaner, der har gennemgået afvænnings eller nedtrappingskur over en eventuelt længere periode, da det netop ofte viser sig, at den første tid er den sværeste at komme igennem. Selv om man har den bedste vilje til at holde sig på den rette vej, er nederlag af den ene eller anden art ofte årsagen til, at man falder tilbage i den gamle gænge.

Efter min formening må det være op til de ansvarlige at finde udveje for på den ene eller anden måde at give disse unge tilbud under den ene eller anden form, om en eller anden form for beskæftigelse, kan man sige, på den måde, at de får et eller andet, som de interesserer sig for. Man skal også til stadighed være parat med råd og vejledning.

Naturligvis kan man ikke holde de unge, der kommer ud fra fængslerne, eller som efter en revalideringsperiode skal klare sig selv, i hånden alle døgnets timer, men det er af overordentlig stor betydning at sætte ind med støtte, således at der altid er mennesker omkring dem, der kan virke som støtter for dem. Dette kan eventuelt gøres ved familiepleje, og vi har set, at der har været mange tilbud rundt omkring fra med hensyn til at prøve på at hjælpe narkomanerne over den første vanskelige tid. Men oplysning, genoplysning og oplysning — man kan ikke gentage det for tit — er af allerstørste vigtighed i dette kedelige miljø.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13, hvor vi begynder med spørgsmål til ministrene.

Mødet udsat kl. 11.56.

Mødet genoptaget kl. 13.

Man gik først til den sidste sag på dagsordenen, der var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Mette Madsen* (V) til socialministeren:

„Vil ministeren tage initiativ til, at den person, der har nattevagt på det lokale alderdomshjem eller anden lignende institution, også pr. telefon skal kunne kontaktes af de ældre mennesker, som bor i deres eget hjem?“

(Spm. nr. 255).

Skriftlig begrundelse.

Mange ældre mennesker ønsker at forblive i deres hjem fremfor at blive anbragt i institution. Denne løsning er i de fleste tilfælde også den bedste for den enkelte, ligesom den er den billigste for det offentlige.

Der har imidlertid vist sig vanskeligheder i forbindelse med overvågningen af de ældre, medens de bor hjemme. Nu er der fremkommet et elektronisk overvågningssystem, som muliggør, at endnu flere ældre kan blive i deres hjem.

Indtil dette system er fuldt udbygget, bør nattevagten på det lokale alderdomshjem eller lignende institution kunne påtage sig den ekstra opgave, det er at være telefonvagt også for de ældre, der bor hjemme. De ældre vil heigennem føle sig meget tryggere, fordi de ved, at der findes en person, som vil tage sig af deres problem og give dem råd eller tilkalde hjælp.

En sådan hjælp for de ældre, der bor hjemme, vil være meget billig for det offentlige at gennemføre.

Socialministeren (*Eva Gredal*):

Den ordning, som fru Mette Madsen foreslår, kræver ikke noget initiativ fra min side. Der er nemlig ikke noget i vejen for, at de sociale udvalg bestemmer, at ældre mennesker skal kunne henvende sig til en person på et alderdomshjem eller plejehjem. Det er på den anden side heller ikke noget, jeg kan pålægge de sociale udvalg, da ud-

[Socialministeren.]

valgene selv må tilrettelægge omsorgen for de ældre, som det er bedst efter forholdene på stedet.

Jeg vil da godt lige indføje, at man måske kan stille et lille spørgsmålstegn ved, om det er en god løsning, at en nattevagt på et hjem skal have andre opgaver end at tage sig af hjemmets beboere. Det kan måske give for megen uro på et hjem og måske gå ud over dem, som nattevagten i første omgang skal tage sig af. Men det er altså alt sammen noget, som må afpasses efter de forhold, der nu er på stedet. Der er jo også den ordning, at de pensionister, der virkelig har brug for hjælp, kan henvende sig til en læge.

Det er udmærket, hvis kommunerne også kan anvise andre muligheder, men jeg mener bestemt, at det er et spørgsmål, der må overlades til socialudvalgene at tage stilling til, og at det ikke vil være rigtigt af mig at foreslå en helt bestemt løsning. Jeg mener, at kommunerne er i stand til at vurdere forholdene ude omkring og lave det bedst mulige, og jeg mener også, at der tages mange initiativer rundt omkring i kommunerne for at finde de bedste løsninger omkring omsorgen for vores ældre.

Motte Madsen (V):

Jeg beklager, at jeg har stillet mit spørgsmål et forkert sted, men vil gerne takke ministeren for, at hun alligevel er gået ind i et svar til mig. Jeg vil nu prøve at henvende mig til Kommunernes Landsforening.

Jeg vil dog godt lige i tilslutning til det, ministeren sagde om nattevagten på hjemmene for de gamle, sige, at der er jo rundt omkring på vore alderdomshjem, hvor der stort set bor raske mennesker, en nattevagt, der kommer og bare skal være der for det ikke særlig hyppige tilfælde, at der bliver nogen syge. Jeg ville så gerne, at alle de enlige, der bor rundt omkring, kunne få den tryghedsfølelse, det er, når de bliver ængstelige for et eller andet — noget, der pusler, eller måske man er særlig ængstelig lige efter et hospitalsophold — at de så ved at række hånden ud og dreje et velkendt nummer kunne få forbindelse med et venligt og praktisk menneske, der kunne finde ud af, om der skulle sættes andre mennesker i sving.

Jeg vil takke ministeren og undskyldte ulejligheden. Jeg vil nu gå videre med mit spørgsmål, eventuelt til Kommunernes Landsforening.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Wilhelm* (VS) til ministeren for skatter og afgifter:

„I hvilket omfang har skattemyndighederne i tiden efter påbegyndelsen af retssagen mod advokat Mogens Glistrup undladt at inddrive forfalden skat på normal vis, evt. ved udpantning, af selskaber, som ifølge egne regnskaber har haft et skattepligtigt overskud, men hvis hele eksistens og forretningsmæssige dispositioner af anklagemyndigheden i den pågældende retssag hævdes at være rent fiktive?“

(Spm. nr. 278).

Skriftlig begrundelse.

Det er over for mig oplyst, at der for flere af de pågældende selskaber er indsendt regnskaber, som udviser et skattepligtigt overskud, at disse regnskaber endda skal have indeholdt en beregning af det i henhold til selskabsskattelovgivningen skyldige skattebeløb, samt at der herefter er tilføjet, at eftersom myndighederne imidlertid påstår, at selskabet og dets dispositioner er rent fiktive, må det skyldige beløb blive nul.

Det er desuden oplyst, at skattemyndighederne herefter har undladt at følge den sædvanlige fremgangsmåde med hensyn til at inddrive den skat, som skyldes ifølge regnskabet.

På den baggrund ønskes det oplyst, i hvilket omfang dette er forekommet, således at det vil være muligt at danne sig et indtryk af, hvad dette spil har kostet skatteyderne.

Wilhelm (VS):

Jeg skal kun kort supplere den skriftlige begrundelse, jeg har givet for spørgsmålet, hvor jeg siger, at dette her er blevet oplyst over for mig. Det er såmænd hr. Glistrup selv, der har sagt det til mig i hr. Stetters, hr. Bernhard Baunsgaards og flere andre agtværdige medlemmer af skatteudvalgets nærværelse, da jeg stillede et selvfølgelig troskyldigt spørgsmål om, hvorvidt det var muligt den ene dag i byretten at sige, at

[Wilhelm.]

selskaberne var rent fiktive, og den anden dag at inddrive skatter fra dem. Jeg skal også sige, at det her er ikke at røbe udvalghemmeligheder, eftersom det var efter, at formanden havde ringet med klokken, jeg stillede spørgsmålet.

Det blev oplyst, at der er indleveret en masse aktieselskabsregnskaber, selvfølgelig angiveligt perfekt med overskud, derefter skyldig skat og så til sidst det stempel sat på, at da myndighederne mener, at selskabet og dets dispositioner er fiktive, bliver det skyldige beløb ikke det, der står her, men nul kroner.

Jeg har på den baggrund ønsket at vide, i hvilket omfang — det gælder altså også kvantitativt, beløbsmæssigt — skattemyndighederne undlader at inddrive skatter af den simple grund, at hvis man gjorde det, så ville man komme til at træde i den procedure, som anklagemyndigheden har valgt i denne sag.

Jeg er godt klar over, at det at kræve svar på den slags spørgsmål kan gøre det vanskeligere at føre den procedure igennem på det grundlag, den har, og derfor vil jeg gerne præcisere, at det er ikke vores hovedpine. Vi mener, den kører skævt fra starten, når man kører på den begrundelse, at posteringerne er fiktive, at selskaberne er fiktive. Det, der gør, at vi ikke er nærtagende på det område, om vort spørgsmål her gør det vanskeligere at køre proceduren igennem, det er lige præcis, at man ved at opstille en sådan konstruktion og tale om fiktive posteringer og fiktive selskaber undgår at røre ved det egentlige, nemlig at det, der benyttes i de her tilfælde, det er rentefradragsretten, det er de forskudte regnskabsår, og det er afskrivningsreglerne. Disse er ganske generelle, og dem rører man ikke ved.

Jeg vil altså gerne vide, i hvilket omfang man har undladt at inddrive skatter fra disse selskaber.

Ministeren for skatter og afgifter (Svend Jakobsen):

For en række af de selskaber, der er tale om, er der ved selvangivelserne for skatteårene 1974-75 og 1975-76 vedlagt et regnskab, der udviser en positiv indkomst. Samtidig er det anført, at den selvangivne indkomst som en konsekvens af retssagen mod

advokat hr. Mogens Glistrup skal være nul.

Baggrunden herfor er jo, at hvis det i retssagen mod advokat hr. Glistrup afgøres, at bestemte renteudgifter ikke kan fradrages, fordi de er af fiktiv karakter, så er de samme beløb for modtagerne, altså renteindtægterne, af samme fiktive karakter og skal ikke medregnes ved indkomstopgørelsen.

For skatteåret 1974-75 blev selskabernes skattepligtige indkomst ansat i overensstemmelse med regnskaberne, altså således at renteindtægterne blev medregnet i den ansatte indkomst. For de af selskaberne, der er hjemmehørende i Københavns kommune, er tvangsinddrivelsen af de pålignede skattebeløb stillet i bero indtil videre. De øvrige selskaber er som hovedregel hjemmehørende i Lyngby-Taarbæk kommune, og for disse selskabers vedkommende gennemføres for tiden en undersøgelse af, i hvilket omfang der i indkomsterne nu antages at indgå fiktive indtægter og udgifter. Tvangsinddrivelsen af skatterne har også her været stillet i bero, men for ca. en fjerdedel af selskaberne er berostillelsen ophævet som følge af den nævnte undersøgelse, som forventes afsluttet i sin helhed den 1. juli 1976.

For skatteåret 1975-76 har skattemyndighederne forholdt sig på den måde, at selskabernes indkomst er ansat i overensstemmelse med det selvangivne, altså til nul. Det er dog samtidig meddelt selskaberne, at ansættelserne er foreløbige, idet selvangivelserne ikke betragtes som færdigbehandlede. For dette skatteår er der således ikke pålignet selskaberne skat, og der har følgelig ikke været spørgsmål vedrørende tvangsinddrivelse.

For skatteåret 1974-75 andrager de skattebeløb, der har været stillet i bero, i alt 2,9 mill. kr. Heraf er berostillelsen ophævet for ca. 700.000 kr.

For skatteåret 1975-76 er der som nævnt ikke pålignet selskaberne skat, men hvis man havde forholdt sig som i 1974-75, så ville skattebeløbene have andraget ca. 3 mill. kr.

Wilhelm (VS):

Hvis jeg forstår det rigtigt, så bekræfter skatteministeren, at man her har undladt at følge den normale procedure, til trods for

[Wilhelm.]

at disse selskaber har indleveret regnskaber, der viser et skattepligtigt overskud.

Man siger, at det vil afhænge af retssagens udfald, for hvis disse dispositioner betragtes som fiktive, når retten har talt, så er det skattepligtige beløb ganske rigtigt nul og den skyldige skat dermed ganske rigtigt nul, og af denne grund har man udsat at inddrive skatterne.

Men så kommer der jo et andet spørgsmål, og det er: I så fald vil der jo være nogle privatpersoner, for hvem disse dispositioner er lige så fiktive, og for hvem disse skatter derfor i konsekvens af en sådan udsættelse måtte inddrives — ud fra den betragtning at dispositionerne var fiktive. Har man gjort det? Har man gjort det f. eks. for hr. Glistrup selv, som er en af disse privatpersoner? Har man gjort det for de andre? Det er mit indtryk, at den retssag, der løber, foreløbig kun er nået til de helt, helt små fisk i foretagendet. De beløb, der hidtil har været tale om i de meget omtalte sager fra Lolland-Falster, og jeg ved ikke hvor, det er jo nul og niks i forhold til de beløb, som skatteministeren nævner her alene for Københavnsområdet, som kun dækker en fjerdedel af de pågældende selskaber. Har man i konsekvens af den stilling, man har taget til selskabernes skatter, sagt: så er det også foreløbig for os at se fiktive bevægelser for disse privatpersoner, og derfor inddrevet dem hos privatpersonerne?

Ministeren for skatter og afgifter (Svend Jakobsen):

Som jeg sagde allerede i mit første indlæg, så beskæftiger vi os i denne sag både med fiktive indtægter og fiktive udgifter efter skattemyndighedernes skøn, og jeg vil godt understrege, at det standpunkt, som skattemyndighederne har taget til spørgsmålet om selskabernes skattebetaling, må ses i lyset af, at skattemyndighederne selv har været af den opfattelse, at renteudgifterne er af fiktiv karakter. Jeg kan oplyse, at skattemyndighederne har handlet i overensstemmelse med denne opfattelse ved en lang række forligsmæssige afgørelser, hvor der er nægtet fradrag for renteudgifterne. Det ville harmonere dårligt med denne opfattelse, hvis skattemyndighederne tvangsinddrev skatter beregnet af de renteindtægter, som skatte-

myndighederne selv i relation til debitor har anset for fiktive.

Wilhelm (VS):

Jeg mener ikke, at det var svar på mit spørgsmål. Jeg kan godt se, at der er en konsekvens i at sige: vi følger en praksis, der svarer til anklagemyndighedens påstand i retssagen, nemlig at disse bevægelser er fiktive. Men så spurgte jeg supplerende: Har man så også været konsekvent på den måde, at man har sagt: de er lige så fiktive for disse enkeltpersoner, der tilsvarende har fratrukket disse beløb, disse renter, og har man derfor fulgt den sædvanlige procedure og inddrevet dem, eventuelt ved udpantning hos disse personer?

Ministeren for skatter og afgifter (Svend Jakobsen):

Jeg har ikke oplysninger om, hvordan der er forholdt i den enkelte konkrete situation, men den omstændighed, at man har nægtet fradragsretten for renterne, fører jo frem til, at man efterfølgende opkræver skatten af de pågældende beløb. Jeg har ikke eksakt oplysninger om med hensyn til enkeltpersoner, hverken hr. Glistrup eller andre, hvorledes der er forholdt i den enkelte sag.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af Svend Erik Sørensen (KrF) til ministeren for offentlige arbejder:

„Kan ministeren bekræfte, at sikkerheden hos SAS ikke er bragt i fare på grund af det spændte forhold mellem danske og svenske piloter som følge af Transairsagen, samt give oplysning om, hvorvidt den danske regering agter at tage skridt til at bringe de stadige forsinkelser hos SAS og Danair til ophør?“

(Spm. nr. 281).

Svend Erik Sørensen (KrF):

Spørgsmålet er motiveret af de stadige forsinkelser på SAS' indenrigsruter og Danair. Fra en enkelt lufthavn, nemlig Billund, har der således i januar været tale om, at 75 pct. af samtlige afgang med Danair har været forsinket, og det største antal forsinkelser er fra denne lufthavn samlet i gruppen på mere end 40 minutters forsinkelser. Den gennemsnitlige forsinkelse var her 65 minutter.

Billedet er stort set det samme for alle de

[Svend Erik Sørensen.]

berørte ruter. Hver dag er der hundredvis af mennesker, der går glip af vigtige aftaler, eller som ikke når deres forbindelser til udlandet i Kastrup lufthavn på grund af forsinkelserne. Der må også være tale om ganske betydelige økonomiske tab forsamfundet.

I tillæg hertil kom så i sidste uge spørgsmålet om sikkerheden, idet formanden for Dansk Pilotforening, luftkaptajn M. E. Christiansen, i Jyllands-Posten den 28. januar hævdede, at „hvis konflikten mellem SAS og de danske SAS-piloter ikke snart finder en løsning, vil danske piloter ikke mere kunne arbejde sammen med deres norske og svenske kolleger. Sikkerheden vil komme i fare.“

Kan ministeren bekræfte, at dette ikke allerede er sket? Vi har i hvert fald ét eksempel på, at en luftkaptajn er kommet ind i Billund lufthavn og har beklaget sig over det psykiske pres, han har været udsat for under turen fra København til Billund.

Kan ministeren endvidere give oplysning om, hvorvidt regeringen agter at tage skridt til at bringe de konfliktmotiverede forsinkelser til ophør? Ingen hverken i cockpittet eller i kabinen kan være tjent med de nuværende tilstande.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Med hensyn til spørgsmålet om sikkerheden kan jeg oplyse, at SAS' ledelse i denne anledning over for mig har sagt, at SAS' piloter har en høj professionel standard, og der har igennem de mange år, SAS har eksisteret, udviklet sig en faglig etik, som bestyrker SAS' overbevisning om, at faglige irritationsmomenter ikke får lov til at påvirke arbejdets udførelse uanset kombinationen af danske, norske og svenske besætningsmedlemmer. SAS har intet holdpunkt for uro med hensyn til flyvesikkerheden. Denne opfattelse forekommer langt mere sandsynlig end de løse påstande i modstående retning, og som jeg også har hørt. I øvrigt har der også tidligere været betydelige meningsforskelle mellem de nationale besætningsorganisationer, uden at det har givet anledning til mistanke om, at sikkerheden skulle være sat på spil. Jeg må derfor mene, at der ikke findes noget sikkerhedsproblem på grund af Transairsagen.

Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt regeringen agter at tage skridt til at bringe de stadige forsinkelser til ophør, kan jeg oplyse, at jeg ved flere lejligheder er blevet orienteret af Dansk Pilotforening, ligesom jeg orienterede mig hos SAS. Jeg mener ikke, at jeg, således som situationen foreligger i øjeblikket, har noget grundlag for at gribe ind.

Når det er sagt, så vil jeg tilføje, at jeg fuldt ud forstår den irritation hos de rejsende — vi delte den i morges — som de danske piloters aktion har skabt, og jeg tror, det er en udbredt opfattelse i befolkningen, at piloterne i denne sag går ud over, hvad en rimelig varetagelse af reelle faglige interesser kan motivere.

Hölge (FP):

Jeg tror nok, jeg tør udtale med stor sikkerhed på mine kollegers vegne, at der er ikke nogen ansvarlige piloter i hverken Norge, Sverige eller Danmark, der bringer sikkerheden i fare. Men fra pilotside har man jo gjort opmærksom på, at Transairsagen har skabt et spændingsforhold mellem SAS' danske, norske og svenske piloter. Det spændingsforhold må naturligvis ikke kompromittere sikkerheden, og der er fra Dansk Pilotforenings side også gjort alt, hvad man kan gøre, for, at dette ikke skal ske.

For det første kan jeg oplyse trafikministeren om, at der ikke har været rapporteret noget tilfælde af spændingsforhold, der har bragt sikkerheden i fare i SAS' fly — i hvert fald ikke efter hvad danske piloter er vidende om. Jeg kan også meddele, at danske piloter fra deres forening, Dansk Pilotforening, er instrueret om ikke at komme i konflikt med luftfartsloven, ikke at komme i konflikt med luftfartsdirektoratets bestemmelser, ikke på noget tidspunkt at kompromittere flyvesikkerheden. Hvis et spændt forhold skulle opstå, er piloterne instrueret til straks at afbryde flyvningen, og Dansk Pilotforening har også pålagt sine styrmænd ikke på noget tidspunkt at komme i konflikt med luftfartschefens beføjelser.

Jeg går ud fra, at ministeren ganske nøje følger denne alvorlige sag, men jeg vil gerne spørge ministeren, om ministeren har til hensigt at pålægge SAS kun at schedulere nationale besætninger sammen, dersom Dansk Pilotforening på noget tidspunkt

[Følge.]

skulle tilkendegive, at spændingsforholdet omkring Transairsagen har ført til en flyvesikkerhedsmæssigt utilfredsstillende situation.

Jeg vil også gerne stille et uillægsspørgsmål. Har trafikministeren hørt Dansk Pilotforening om spørgsmålet, eller har trafikministeren spurgt sine norske eller svenske kolleger om sikkerhedsspørgsmålet?

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Til det sidste kan jeg sige, at det har jeg ikke. Jeg har fuld tillid til, at danske piloter ikke sætter sikkerheden på spil, så der er ingen grund til at gøre det.

Dernæst skal jeg sige, at jeg har heller ikke på noget tidspunkt tænkt mig at diskutere sagen, om man skulle lave nationale besætninger. Jeg synes ikke, at den situation foreligger. Vi har et samarbejde inden for SAS, og selv om der kan være vanskeligheder i bestemte perioder, så mener jeg, at det samarbejde er så vigtigt, at man ikke skal begynde på at pille ved det og prøve på at udspecificere det på en sådan måde, som ville være til skade for samarbejdet i lang fremtid.

Glensgård (FP):

Ministerens svar til hr. Svend Erik Sørensen forurologer mig en lille smule, idet ministeren sagde, at han ikke for nærværende havde nogen interesse i at få disse problemer klaret, altså ikke for nærværende havde nogen interesse i at bringe SAS til forhandlingsbordet med Dansk Pilotforening. Det får mig til at spørge ministeren, om ministeren ikke står ved sit tidligere ord her i salen, hvor ministeren sagde, at såfremt der var nogen som helst tegn på, at man ville gå ud over den normale fordelingsregel 2-2-3 etc., så ville ministeren selvfølgelig over for SAS påpege dette og sørge for, at det blev bragt i orden.

Jeg vil gerne citere et brev fra K. A. Kristiansen, som er viceadministrerende direktør i SAS. Det er sendt til ministeren for offentlige arbejder, og det er dateret Bromma, den 28. januar 1976:

„For at opfylde de ønsker, som var udtrykt i folketinget, at SAS bør beflyve Narssarsuaq med eget materiel, har vi der-

for besluttet fra sommeren 1976 at udføre Narssarsuaqbeflyvningen med konsortiets Boeing 727 fly, som ejes af vort datterselskab Transair.“

Nu har vi altså fået SAS' eget ord på, at vi har fået Transairmaskinerne ind direkte i konsortiet som en del af SAS, mens det tydeligt fra ministeren her fra talerstolen flere gange er blevet sagt, at Transair er et selvstændigt charterselskab. Nu kommer vi altså helt klart frem til, at denne del af charterselskabet bliver bragt ind i SAS, og dermed går det ud over fordelingsnøglen 2-2-3.

Bring det ikke ministeren til at stå ved sit ord om at få SAS til forhandlingsbordet?

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Jeg vil blot sige, at hr. Glensgård, som jo er ekspert i at blive forurologet, roder ved denne lejlighed — som ved mange andre lejligheder — en hel del ting sammen, og derfor føler jeg mig ikke spor bekymret for, at dette ene drejer sig om det andet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af Wichmann Madsen (V) til ministeren for offentlige arbejder:

„Vil ministeren enten drage omsorg for, at de danske SAS-piloter stopper deres go slow after the book-aktion, der væsentligt generer passagertrafikken, eller sørge for, at fartplanerne ændres efter det ændrede tempo?“

(Spm. nr. 282).

Wichmann Madsen (V):

Selv om ministeren i det foregående spørgsmål har været inde på det samme, som jeg nu spørger om, så har vi da ikke hørt noget om, at man regner med, det skal være en permanent tilstand. Jeg synes, ministerens svar var noget svævende. Det var, som om der ikke skulle gøres noget ved det.

Man må dog tage hensyn til passagererne, som generes hver eneste dag mellem en halv og en hel time på indenrigsruterne, og som risikerer at komme for sent til udenrigsfly, idet disse go slow-aktioner jo i væsentligt omfang rettes mod passagererne. Jeg kan altså ikke forstå, ministeren ikke mener, at der skal tages en eller anden foranstaltning i brug, således at vi kan blive fri for

[Wichmann Madsen.]

det. Om ikke andet må vi jo ændre fartplanerne. Hvis det virkelig er meningen, at disse SAS-piloter skal have lov at tyrannisere passagererne, ja, så må vi gøre det officielt, sådan at vi får nye fartplaner, så vi har noget at rette os efter.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Jeg kan ikke undlade at sige, at jeg synes, man i meget høj grad blander lovgivning og administration sammen i disse spørgsmål, men jeg skal naturligvis henvise til mit svar til hr. Svend Erik Sørensen.

Med hensyn til spørgsmålet om at ændre fartplanerne efter det ændrede tempo, så har SAS på min forespørgsel oplyst, at en ændring ikke ville tjene noget formål, fordi forsinkelser, der er opstået på grund af piloternes, som det hedder, work to the rule-aktion, først tager deres begyndelse ved flyets normale afgangstid. Det hjælper altså ikke at flytte den normale afgangstid.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Burgdorf* (KF) til ministeren for offentlige arbejder:

„Vil ministeren drage omsorg for, at arbejdet på det manglende havdige mellem Bådsbøl og Koldby i Sønderjylland nu bliver sat i gang?“

(Spm. nr. 284).

Skriftlig begrundelse.

Debatten efter stormfloden i sidste måned har især beskæftiget sig med det fremskudte dige, der tænkes anlagt mellem Hindenburgdæmningen og Emmerlev Klev, og om en forstærkning af Ribediget. Det er store og væsentlige opgaver, der forhåbentlig nu finder deres løsning.

Formålet med mit spørgsmål er at henvende opmærksomheden på problemerne i Ballum mellem Koldby og Bådsbøl. Det var her, der faktisk fandt oversvømmelser sted under stormfloden i sidste måned. Men denne strækning er ikke omfattet af de to store projekter, der siden stormfloden har præget den offentlige debat. Beboerne i dette område lever i en forståelig frygt for nye oversvømmelser.

Jeg stillede i 1974 det samme spørgsmål til den daværende minister for offentlige arbejder, men fik dengang et afvisende svar. Den daværende minister bestred, at der var risiko for oversvømmelser på dette sted. Jeg mener, at det, vi siden har oplevet, har bekræftet, at det er nødvendigt at udbygge diget på denne strækning. De billeder, der blev vist i fjernsynet om oversvømmelsens følger, var jo netop fra dette område. Jeg håber derfor på et positivt svar og en hurtig indsats, så beboerne ikke mere behøver at leve i frygt for gentagelser.

Burgdorf (KF):

Jeg ved ikke, om befolkningen i Danmark snart er træt af at høre om diger og digesikring og stormfloder. Jeg tror det ikke. Men jeg er helt overbevist om, at befolkningen i det vestlige Sønderjylland er meget interesseret. For mig at se er der sket en glædelig udvikling, efter at naturen har vist os, hvad der eventuelt kan ske, idet man da er blevet opmærksom på problemerne og får noget gjort ved dem.

Det er helt i orden, at vi skal have bygget det fremskudte dige, som vi har ønsket dernede i Sønderjylland, og også at Ribediget bliver forstærket, men tilbage står spørgsmål om byen Ballum, som ligger midt i det hele, og hvor vandet gang på gang kommer ind.

Jeg har påpeget det før herfra, men da blev det afvist. Nu har naturen igen også her vist, at her er store problemer. Her er både liv og ejendom på spil, og jeg vil gerne spørge ministeren, om man har tænkt på det, eller om det er blevet forbigået i de store projekters kølvand.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Som hr. Burgdorf selv sagde, har dette spørgsmål været rejst flere gange i årenes løb, og senest besvarede min forgænger som minister for offentlige arbejder den 13. november 1974 et spørgsmål fra hr. Burgdorf om samme sag.

Der er her tale om et problem, der berører en meget begrænset kreds. Det gør det selvfølgelig ikke mindre ubehageligt for de pågældende at få vandet ind i husene, men der er her slet ikke tale om et problem af et omfang og en karakter, som kan sidestil-

[Ministeren får offentlige arbejder.]

les med forholdene i Ribemarsken, som jeg har fremsat lovforslag om, eller Tøndermarsken, som jeg håber at kunne fremsætte forslag om senere i samlingen.

Så vidt jeg er oreinteret, har Sønderjyllands amtsråd efter stormfloden den 3. januar i år igen optaget sagen til overvejelse, men dermed er naturligvis ikke sagt, at amtsrådet mener, der skal gøres noget. Ligesom min forgænger som minister for offentlige arbejder må jeg sige, at sagen ikke er af en sådan art, at jeg bør tage et initiativ i den på nærværende tidspunkt.

Burgdorf (KF):

Jeg føler aldeles ingen trang til at sige ministeren tak for det svar. Hvad man vil gøre i det sønderjyske amt, det ved jeg ikke, men jeg vil da tro, de er positive dér. Det er rigtigt, at det drejer sig om et begrænset antal mennesker, men det er dog en landsby, som står i fare for at blive oversvømmet og har gjort det gang på gang. Hvad skal de mennesker tro? Er de blevet glemt eller hvad? Vil det sige, at man lader Ballum by forsvinde i Vesterhavet ligesom alle de andre 19 sognekommuner, der er forsvundet der i tidens løb? Hvad vil man gøre? Vil man sige, at det er for lille et projekt, det kan vi ikke have med at gøre, og så lade de folk skøtte sig, som de nu kan, når stormfloden er der?

Jeg synes ikke, man kan være det bekendt, og jeg vil meget henstille til ministeren, at han tager det op til virkelig overvejelse.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Jeg mener, det i denne sag er helt afgørende at høre Sønderjyllands amtsråds mening.

Vi har i øjeblikket to store opgaver foran os, Ribediget og marskdiget i Tønder. Med den situation, vi har i øjeblikket, så gælder det om at sikre sikkerheden for de flest mulige mennesker. Når vi har hørt, hvad man siger i Sønderjyllands amtsråd, må vi tage op, hvad der videre skal udbygges, men vi må nok erkende alle sammen med de forhandlinger, der i øvrigt foregår i huset, at vi ikke bare kan springe ud på det store, dybe vand i denne sag og tage den ene sag efter den anden op og løse den.

Burgdorf (KF):

Jeg er enig med ministeren i, at vi selvfølgelig skal høre, hvad amtet siger i den sag, men for mig er det primære, at der er nogle mennesker dér, og der er en landsby dér, som er i fare for, hvis katastrofen sker, at blive oversvømmet og måske udslettet, og jeg mener ikke, man kan sige: ja, vi har nogle store projekter, og dem skal vi først klare. Det mener jeg også vi skal, men jeg mener også, vi har ansvar for det øvrige.

Hvis jeg kunne få ministeren til at sige, at han gerne vil se velvilligt på sagen også i fremtiden og efter forhandling med amtsrådet, så vil jeg være taknemlig for det.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Jeg mener, vi skal se velvilligt på alt, hvad der er rimeligt og forsvarligt, og undersøge tingene, men der er to ting, der er vigtigere i den givne sag, det er Ribediget, og det er Tønderdiget; derefter må vi se på de andre ting. Det er det afgørende i øjeblikket, hvor vi fører forhandlinger, der er meget vanskelige, for at få dækket de udgifter, vi skal have til mange ting.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af Sigsgaard (VS) til ministeren for offentlige arbejder:

„Kan ministeren bekræfte, at højvandet i midten af februar vil nå endnu højere end den 3. januar, hvis vejrforholdene bliver, som de var 3. januar, og hvad vil ministeren foretage i den anledning?“

(Spm. nr. 285).

Skriftlig begrundelse.

Højvandsamplituden ved Højer sluse svinger fra 0,8-1,8 meter. Svingningerne er astronomisk betingede. Den 3. januar var den 1,5 og altså ikke maksimal.

Den vil være over 1,5 meter på flere datoer i februar, højest 17.-18. februar. Bliver vejret på sådanne datoer, som det var den 3. januar, kan der altså forventes en endnu alvorligere situation og særlig alvorlig, fordi digerne er stærkt svækket efter januarstormfloden. Det er derfor nødvendigt at informere den truede befolkning grundigt om disse forhold og at gøre, hvad der er muligt for at forhindre den truede katastrofe.

Sigsgaard (VS):

Efter stormen den 3. januar startede der jo en større diskussion om et fremskudt dige ved Sønderjyllands vestkyst, og vi har i tv og aviser set ministeren i strid modvind på digerne, ja, endda statsministeren. Der har været holdt møde med den slesvig-holstenske ministerkollega, og man har haft en fornemmelse af: ja, det kan alt sammen være meget godt, men det vil i bedste fald tage år, før et fremskudt dige er bygget, og hvad så indtil da, hvad med den helt nære fremtid?

Stormen den 3. januar var kraftig, men der kan komme lige så kraftig en storm når som helst, f.eks. den 17. eller 18. februar, og så er der en stor risiko for — det beder jeg ministeren bekræfte — at digerne ikke holder. Dels er de stærkt svækkede efter den 3. januar, dels vil vandstanden, hvis en storm som den den 3. januar kommer, blive højere, end den var den 3. januar. Da var højvandsamplituden ifølge almanakken 1,5 meter, og så kom stormen oveni, så højvandet blev 4,88 meter ved Højer. Med en tilsvarende storm ville højvandet den 20. januar være blevet 20 cm højere end den 3. januar. Det ville også være blevet højere i går, den 3. februar, og i forgårs, og den 17. og 18. februar vil det under 3. januars forhold blive i hvert fald 30 cm højere. Samtidig vil det være svækkede diger, der bliver ramt.

Jeg synes, det er forkeret, at ministeren og alle andre involverede har samlet opmærksomheden omkring en fjernere fremtids fremskudt dige og dermed har afledt opmærksomheden for den store fare, der truer nu. Jeg ved, at digerne er under forbedring nu, og at der kommer lovforslag som netop sagt, men der må kunne sættes kraftigere ind lige nu, og folk i de truede områder må i hvert fald have klar besked om, at netop i disse uger kan der ske store katastrofer.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels

Matthiasen):

Må jeg først og fremmest sige til hr. Sigsgaard, at det er ikke rigtigt, at der ikke er sket noget. Reparationerne på digerne efter stormfloden den 3. januar er stort set bragt til afslutning i det omfang og på en sådan måde, som årstiden har muliggjort. Der er

en undtagelse for Rejsbydiget, hvor man ikke er blevet færdige endnu, og hvor man ikke har kunnet gøre det på samme måde, men ellers er det gjort.

Jeg vil gerne sige om spørgsmålet i øvrigt, at det er rigtigt, at tidevandet er underkastet variationer på grund af en række naturlove, og jeg kan bekræfte, at tidevandet efter disse love vil blive større den 17. februar i år, end det var den 3. januar i år. Det kan i øvrigt også blive lidt højere endnu. Når man diskuterer stormflod, så er det imidlertid den opstuvning af vand, som vejrforholdene forårsager, der spiller den afgørende rolle. Det er overordentlig sjældent, at der opstår en så stor vindstuvning, som vi oplevede den 3. januar, og sandsynligheden for, at en sådan vindstuvning skulle falde nøjagtig sammen med højeste springtidshøjvande, er altså ganske ringe. Jeg mener derfor ikke, at det er nødvendigt specielt at informere befolkningen i Syd- og Sønderjylland om, hvornår tidevandet er størst. Det afgørende er varselssystemet, der foruden kendskabet til vejrforholdene selvfølgelig også inddrager tidevandsvariationerne.

Ud over den beredskabs- og evakuerings-tjeneste, som findes, mener jeg ikke, at man på helt kort sigt kan træffe yderligere foranstaltninger end at udbedre de nuværende diger, bygge dem op igen og dernæst gå i gang med, hvilken løsning der skal være med hensyn til det fremskudte dige eller de forstærkede diger. Ribe er afgjort, Tønderdiget skal afgøres efter de forhandlinger, der skal finde sted med regeringen i Slesvig-Holsten og med Bonn.

Sigsgaard (VS):

Jeg er tilfreds med, at ministeren erkender, at faren for et værre højvande og en langtværende katastrofe eksisterer. Jeg vil spørge: Var situationen den 3. januar en uheldig undtagelse? Sådan fremstilles det; det er noget, der meget sjældent kan ske, det sagde ministeren også nu. Hertil vil jeg sige: Nej, tværtimod. Hvad skete der den 3. januar? Da drejede vinden af og løjede af en time før det astronomiske højvande. Situationen var altså til en vis grad en heldig undtagelse. Så venlig er stormen meget sjældent. Det kan godt være, vi kun har en storm som den, vi havde den 3. januar, hvert tiende år,

[Sigsgaard.]

men så vil det i hvert fald kun være hvert tusinde år, at man i den situation er så heldig, at vinden løjer af og drejer en time før det mest kritiske tidspunkt.

Hvis der kommer en storm den 18. februar som den den 3. januar, og hvis den ikke løjer af, så kan situationen blive endnu langt værre, end jeg for et øjeblik siden beskrev den. Jeg vil ikke stå her og male fanden på væggen; der er da størst chance for, selvfølgelig, at stormen ikke bliver så slem den 18. februar eller en anden dag, som den var den 3. januar, men den kan altså blive det.

Det er muligt, at det ikke kan nås at forbedre digerne så meget, at en katastrofe helt kan udelukkes. Alligevel må der sættes kraftigere ind end nu. Jeg mener ikke, det er tilstrækkeligt, som ministeren siger, at man sætter digerne i stand. Der må ske en øjeblikkelig forbedring af digeforholdene, når situationen er, som jeg har beskrevet den, og som ministeren har bekræftet at den er.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Jeg må altså påtale hr. Sigsgaards absolutte ukendskab til forholdene på stedet, som jeg har fået. Man kan ikke andet end udbedre de eksisterende diger og gøre dem så stærke som muligt, som de var før katastrofen. Hvis man skal bygge et dige, så er det ikke noget, man gør fra den ene dag til den anden. Der er et grundlæggende projekteringsarbejde, det er noget, som har en lang række, også videnskabelige, baggrunde, som skal gennemføres for at få digerne, som man vil have dem. Det er det, vi prøver på nu, det er det, vi arbejder på: at få dem bedre.

Vi udbedrer de eksisterende diger, og jeg har sagt, at de er udbedret efter forholdene så stærke, som de overhovedet kan være i øjeblikket. Det glæder mig, at hr. Sigsgaard siger, at hele dette spørgsmål er et hvisspørgsmål med en stor usandsynlighed for, at den katastrofesituation skulle indtræffe den 17. februar.

Sigsgaard (VS):

Ministeren kan ikke klare sig med at henvise til mit ukendskab til sagen. Jeg har rejst spørgsmålet her og givet oplys-

ninger, som ministeren ikke har givet, som ingen andre har givet, men som burde være givet.

Hvad jeg har sagt her, er, at man ud over at reparere digerne burde bestræbe sig på allerede her og nu at få dem forstærket så meget som muligt. Ministeren siger, at det er umuligt at bygge nye diger. Jeg har ikke påstået, man skal bygge nye diger, men jeg kan så måske sige, at jeg gerne vil opfordre ministeren så stærkt, som det er mig muligt, til at udrette alt, hvad der er muligt netop nu, og til at undlade at koncentrere opmærksomheden så stærkt omkring et fremtidigt projekt som det fremskudte dige, som man har gjort.

Faren truer netop nu, faren er alvorlig og må tages alvorligt. Jeg vil ikke påstå, ministeren ikke gør det, men det skal dog siges nu, og mennesker, der bor i det truede område, skal gøres opmærksom på den store risiko, der eksisterer. Det har ministeren hidtil forsømt at gøre.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Jeg må beklage, at hr. Sigsgaard ikke har fulgt med. Jeg har ganske givet sagt med det samme efter katastrofen og de skader, der skete, at her skulle udbedres så hurtigt som muligt. Det har været i fuld overensstemmelse med Ribe amtsråd, med Sønderjyllands amtsråd. Det skulle gøres. Det er sket, jeg har oven i købet set arbejderne blive foretaget. Der er intet, der ikke er gjort, hvor man kunne gøre det, for at forstærke digerne og forbedre dem i den nuværende situation. Det er blevet sagt fra den første dag.

Det, det herefter drejer sig om, er at finde frem til, om vi kan skabe en bedre sikring end den, der findes i øjeblikket. Det er det, forhandlingerne går ud på, det er det, det lovforslag, der ligger på folketingets bord, går ud på, og det er det, sagen drejer sig om.

Dohrmann (FP):

Det er da meget glædeligt, at der nu tilsyneladende er bred enighed om, at de diger skal sikres. Lokalbefolkningen dernede er da også indforstået med og kan indse nødvendigheden af, at der må forhandles med de tyske myndigheder, og at det hele ikke

[Döhrmann.]

kan bringes i orden fra den ene dag til den anden.

Imidlertid er fredningsmyndighederne nu begyndt at blande sig i sagen, og jeg vil gerne her have ministerens ord for, at fredningsmyndighederne, som vi desværre har mange dårlige erfaringer med, ikke på nogen måde kommer til at sinke den sag.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Nu er der jo så mange ting, der kan sinke denne sag. Der var jo bl.a. fremskridtspartiets forslag om at spare 1 mill. kr. på kystdirektoratets varslingstjeneste. Det er én side.

Den anden side er selvfølgelig, at fredningsmyndighederne må høres. Det er praksis i Danmark, at de myndigheder, der findes, bliver hørt, når en sag foreligger. Men jeg vil gøre det ganske klart for hr. Döhrmann, at det, der er afgørende i denne sag, det er hensynet til sikkerheden for de mennesker, der lever i de truede områder.

Glensgård (FP):

Jeg er blevet bedt af formanden om ikke at gå i polemik med ministeren, så det skal jeg prøve at undgå, selv om det er svært.

Ministeren siger, at der er visse forsinkelser, der bl.a. kan bevirke, at vi ikke får diget frem til tiden. Men nu har vi hørt ministeren starte med at sige, at der ville gå 7-8 år, inden vi fik dette fremskudte dige, det blev senere sat ned til 5 år, og det sidste, jeg har hørt fra ministeren igennem dagspressen, er, at vi måske kan forvente det klart i løbet af en 3 års periode. Jeg skal ikke gå ind på de andre forsinkelsesmuligheder, hvor fremskridtspartiet blev nævnt med hensyn til en besparelse, som jo er ukorrekt, men jeg vil gerne have, at ministeren nu fortæller os, om der ligger nogle eksakte beregninger fra kystdirektoratet eller i ministeriet, som viser, om vi får dette dige inden for en, skal vi sige 2-2½-årig periode, hvor det rent teknisk er muligt at bygge det.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Matthiasen):

Jeg vil også følge formandens henstilling og ikke gå ind i en polemik om de ukorrekte oplysninger, hr. Glensgård kommer med.

Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at de tal, hr. Glensgård nævner, er fuldkommen grebet ud af luften. Det første tal, jeg nævnte efter katastrofen, var 5 år. Jeg må desværre sige, at det mener jeg er rimeligt og fornuftigt at anføre. Jeg ved nøjagtigt, at det er muligt, det kan gøres hurtigere. Vi står over for nogle forhandlinger i forhold til Tønderdiget — ikke Ribediget, men Tønderdiget — i forhold til Vesttyskland og til regeringen i Slesvig-Holsten, og det gælder om at finde, opnå, enighed med dem om, hvor diget skal placeres. Derefter skal det projekteres, og derefter skal det bygges. Jeg vil hellere som ansvarlig minister sige lidt længere tid end foregøgle befolkningen noget, som ikke kan holde, og derfor har jeg sagt de 5 år. Det er muligt, vi kan gøre det hurtigere. Vi vil gøre det yderste, vi kan, for at gøre det hurtigst muligt, men jeg vil ikke sige noget bestemt herom, som man kan bebrejde os og sige: I lovede, at det skulle stå der den dag. Det har vi set for mange eksempler på i offentlig administration.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Formanden:

Må jeg lige erindre om medspørgeres rettigheder. Indtil 2 medlemmer i salen kan få ordet i forbindelse med et spørgsmål stillet af et andet medlem. Betingelsen er, at man skal stille et spørgsmål, og det skal være i forbindelse med det spørgsmål, der er stillet. Lad mig tilføje: begge spørgere opfyldte disse betingelser.

Af *Burgdorf* (KF) til ministeren for offentlige arbejder:

„Hvorfor fjernes kronesympolet fra flere og flere af statens skilte og tryksager?“
(Spm. nr. 287).

Skriftlig begrundelse.

For nogle år siden forsvandt DSBs kronesympol, og nu kører postvæsenet med en såkaldt forsøgsordning, hvorunder man skifter med et posthorn, men uden det sædvanlige kronesympol. Det er så meget mere påfaldende, som det nye symbol blev udskrevet ved en konkurrence, hvor vindersymbolet havde en krone. Også boligministeriet har i øvrigt ved udgivelsen af den nye ministerielle telefonbog strøget kronesympolet.

[Burgdorf.]

Nu klarer monarkiet sig jo nok, selv om nogle statsstyrelser modarbejder det ved at fjerne kronesymler. Men det forekommer mig alligevel, at det er en sag, der må afklares politisk, når statens styrelser i tillid til, at et republikansk parti er ved magten, fjerner det ene kronesymbol efter det andet. Jeg vil derfor gerne have opklaret, hvorfor disse symboler fjernes, om trafikministeren har godkendt fjernelsen af kronesymler fra nye postkasser, og om han er villig til inden for sit område at få symbolet genindført.

Kronesymler er jo både meget kunstnerisk egnet — hvilket viste sig ved ovennævnte konkurrence — og er også med til at give udtryk for den enestående kendsgerning, at vort land er et 1000-årigt monarki og vil vedblive at være det.

Lad os dog værne om de nationale særpræg, vi har, i en verden, hvor mere og mere bliver ens.

Burgdorf (KF):

Trafikministeren skal jo svare på mange ting, og det, jeg går ind på nu, hører hjemme i en helt anden boldgade end det spørgsmål, vi lige har drøftet. Men jeg er sikker på, at der er omtrent lige så mange mennesker her i dette vort land, som med forundring og med beklagelse ser, at etaterne, som ministeren har ansvaret for, sløjfer kronesymler. De symboler, som har siddet på vore tog, er væk, og nu skal kronen også væk på postkasserne. Om den så skal erstattes med to røde faner på en rød postkasse, det ved jeg ikke. Vi er nogle stykker, som er kede af den udvikling.

Jeg vil gerne spørge ministeren: hvorfor gør man det? Man udskrev konkurrencer fra postvæsenet for et par år siden, men man tog ikke førstepremieforslaget, men andenpremierforslaget og gjorde forsøg med. Jeg har den skumle anelse — om den er rigtig, det vil ministeren afkræfte eller bekræfte — at det var, fordi der var en kongekrone på førstepremieforslaget.

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Hr. Burgdorf antyder i sit spørgsmål, at forsøgsordningen med et nyt bomærke for

post- og telegrafvæsenet kunne være udtryk for republikanske ideer i post- og telegrafvæsenets styrelse. Jeg må sige, at gårdsdagens udnævnelse ikke ligefrem understreger, at socialdemokratiet skulle have stærke republikanske fornemmelser. Jeg må imidlertid sige, at det er ikke noget sådant i det hele taget, der er baggrunden for, at man i post- og telegrafvæsenet gennemfører forsøg med nye bomærker. Der er en række andre grunde dertil.

Post- og telegrafvæsenet er i dag en kommunikationsvirksomhed i meget vid forstand, og dette giver det nuværende mærke med pile og krone ikke et ganske klart udtryk for. Man har i post- og telegrafvæsenet behov for et bomærke, der kan anvendes på mange medier og i mange størrelser, lige fra meget store størrelser til lysskilte eller lignende til meget små størrelser på forskellige slags blanketter. Tilfredsstillende gengivelse af kroner i det omfang og under de betingelser, der her er tale om, har vist sig meget vanskeligt at gennemføre, og dette er en ikke uvæsentlig grund til, at post- og telegrafvæsenet foreløbig afholder forsøg med et bomærke uden krone. DSB har været ude for tilsvarende problemer, hvilket er en af årsagerne til, at DSB i dag fremtræder uden krone.

Der er ikke på nuværende tidspunkt truffet nogen beslutning om ændring af post- og telegrafvæsenets bomærke, herunder heller ikke om, hvorvidt et nyt mærke skal indeholde en krone eller ikke. Som jeg sagde i folketinget i maj 1975, finder jeg det ikke urimeligt, at post- og telegrafvæsenet i et beskedent — og jeg understreger beskedent — omfang foretager forsøg, og det er netop sådanne forsøg, der for tiden foregår.

Jeg sagde i forbindelse med samme spørgsmål dengang, at generaldirektøren for post- og telegrafvæsenet og jeg ville tale sammen, inden beslutning om eventuelt nyt bomærke træffes, og det er stadig væk vores agt at gøre det, men jeg finder det ikke rigtigt på forhånd at tage stilling til, om et nyt bomærke for post- og telegrafvæsenet i givet fald skal indeholde et kronesymbol. Afgørende må det være, at der findes et bomærke, der på passende måde kan fremtræde som identifikation for post- og telegrafvæsenet og det, denne virksomhed skal stå for.

Burgdorf (KF):

Ministeren sagde jo, at etaterne har ingen aversion imod monarkiet, og det tænker jeg da heller ikke. Jeg håber heller ikke, ministeren eller ministeriet har det. Ministeren hentydede til den udnævnelse, der lige er sket, og det betrygger mig også en lille smule. Vi håber altså ikke, vi kommer til at fare videre frem ad den vej for så skal man jo til at slette kroner alle steder. Der er, så vidt jeg ved, tre kroner her oven på huset, og jeg mener også, de symboliserer godt. Jeg ville ønske, vi kunne holde fast i det festlige, som vi har her i dette vort land. Som vore venner i Sydslesvig har gjort mig opmærksom på, er det da trist, hvis kronen nu skal helt væk alle steder. Jeg mener: hvorfor skal man gøre det trist og kedeligt, når man kan gøre det festligt? Og hvorfor skal man i det hele taget til at skifte symboler? Nu snakker ministeren om pile på postemblemet. Postbudene piler jo af sted, så det kunne godt symbolisere alligevel. Jeg synes, man skulle lade det hele være. Endelig siger ministeren, at det er en forsøgsordning, og at det godt kan være, postvæsenet vil fortsætte med det. Men DSB har jo fjernet kronen. Det synes jeg er trist.

Mette Madsen (V):

Ordet forsøgsordning går igen og igen, både i hr. Burgdorfs spørgsmål og i ministerens svar. Jeg vil gerne spørge, hvem der til sin tid skal vurdere disse forsøg.

Nu fik vi at vide, at det var så ubekvem med denne krone, men havde det ikke været rimeligt, om man havde sat forsøg i gang sideløbende, et med krone og et uden krone?

Nu er kronen jo fjernet inden for DSB. Derfor vil jeg til sidst spørge: er det sådan noget, vi skal tage én ting ad gangen, eller skal man vurdere det samlet, om vi skal fjerne alle kroner eller vi skal beholde dem alle sammen?

Arentoft (FP):

Jeg har i de to foregående samlinger spurgt både den nuværende minister for offentlige arbejder og hans forgænger netop om post-symbolet, hvor man jo også vil afskaffe kronen, og jeg har fået nogle ikke særlig klare svar på spørgsmålene. Men i dag kom ministeren sandelig med en begrundelse: fordi man på blanketter og lignende havde

vanskeligheder med at trykke disse små kronesympoler. Nu står jeg her med en af de små nye femører i hånden — de er dårlig nok til at se — og en tiøre. Det er de mindste mønter, vi har. Der er kroner på dem begge to. Det kan altså lade sig gøre for den kgl. mønt at lave kroner i den størrelse. Men det kan ikke lade sig gøre på postvæsenets trykkevirksomhed. Jeg vil gerne spørge: hvorfor kan det ikke lade sig gøre at trykke kroner i samme størrelse, når man kan lave mønter? Har ministeren til hensigt også at afskaffe kronerne på mønterne?

Ministeren for offentlige arbejder (Niels Mathiasen):

Jeg vil gerne sige, at jeg mener ikke, min opgave i det høje embede, jeg har, går så langt som til at føle, om der er kroner eller ej på femører — særlig når man altså ikke kan se det, ifølge hr. Arentoft.

Jeg vil sige til fru Mette Madsen: der er ikke stillet noget op om, hvorvidt det skulle være med eller uden krone. Der er stillet den opgave at lave et bomærke for P&T, et nyt bomærke, som skal afprøves. Det kan så indbefatte en krone eller ikke, det er ikke det, det drejer sig om.

Nu er der altså to institutioner; den ene er DSB, der har fundet sit mærkat eller bomærke, eller hvad man vil kalde det, den anden er P&T, der skal finde ud af, hvilket bomærke de vil have. Det skal afgøres, når man altså har prøvet, og man vil så komme og sige: her ligger en række forslag, hvilket kan accepteres, hvilket er rigtigt? Det, det må dreje sig om, er: er det det mest effektive og det bedste?

Jeg må altså sige, at jeg tror ikke, diskussionen skal lægges højere op, så vi skal diskutere republik eller monarki i forbindelse med bomærker inden for de forskellige institutioner.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Brøndlund Nielsen* (V) til finansministeren:

„Vil ministeren foranledige, at der indføres særlige offentlige enhedskuverter, der er afmærket på en bestemt måde og postbehandles uden særskilt betaling?“

(Spm. nr. 286).

[Brøndlund Nielsen.]

Skriftlig begrundelse.

En ordning som den foreslåede vil betyde en forenkling og besparelse, idet frankeringsarbejde, portoregnskab og -afregning kan spares. De problemer, der vil opstå, vil gælde den indbyrdes økonomiske balance mellem institutioner, kommuner, amt og stat. Men dette må være et rent posterings-spørgsmål, der kan løses. Især i forbindelse med den kuvertstandardisering, der foregår, vil forslaget være en vej til rationalisering.

Finansministeren (Heinesen):

Det af hr. Brøndlund Nielsen fremsatte forslag om indførelse af særlige offentlige portofri kuverter har været fremme flere gange tidligere, sidst, så vidt jeg husker, i 1961. Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet har hidtil ment, at man ikke kunne medvirke til en sådan ordning. Det ukronede, men dog hæderkronede postvæsen har ment, at ordningen vil nødvendiggøre omfattende kontrolforanstaltninger, og at de generelle regler for benyttelse af postvæsenet i princippet bør være ens for alle postvæsenets kunder.

Men jeg er bekendt med, at sagen er taget op til behandling på ny i postvæsenet, og at man bl. a. søger at indhente oplysninger om lignende ordninger i Sverige og i Holland. Jeg vil med administrationsdepartementets bistand og også med udgangspunkt i den kuvertstandardisering, som hr. Brøndlund Nielsen nævner, igen optage forhandlinger med postvæsenet i et forsøg på at få sagen prøvet så grundigt som muligt og ud fra et positivt udgangspunkt.

Brøndlund Nielsen (V):

Jeg vil gerne takke finansministeren for dette svar. Det var imødekommende, og jeg håber, at disse forhandlinger, der altså vil blive optaget i en positiv ånd, også virkelig må blive ført igennem med energi.

Ministeren henviste til betænkeligheder fra generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, og man kan sådan set nok forstå, at der er betænkeligheder dér — det berører selvfølgelig postvæsenets økonomiske stilling — men som jeg har sagt i begrundelsen for mit spørgsmål, er dette jo kun et posterings-spørgsmål mellem de forskellige offentlige

instanser. Derfor mener jeg ikke, sådanne betænkeligheder bør få nogen betydning.

Jeg vil gerne pege på det forhold, at vi har fået en statslig indkøbschef. Den rationalisering og billiggørelse, der ligger heri, er også noget, der naturligt kan knyttes sammen med det forhold, at man indfører en sådan offentlig kuvertstandardisering.

Jeg håber altså, at finansministeren virkelig vil anvende energi på at få dette ført igennem. Det vil, så vidt jeg kan se, umiddelbart føre til nogle besparelser og føre til en meget betydelig arbejdslettelse for mange af de offentligt ansatte, der sidder rundt omkring.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Kaj Hansen* (DKP) til handelsministeren:
„Vil ministeren fratage A. P. Møller eneretsbevilling til efterforskning og indvinding af gas og kondensat?“

(Spm. nr. 289).

Skriftlig begrundelse.

Handelsministeriets tilsynsråds undersøgelser konkluderer, at retten til bevillingen er tabt, da der ikke i efterforskningsperioden er igangsat indvinding af gas.

Kaj Hansen (DKP):

Den 12. december 1975 afgav handelsministeriets tilsynsråd en rapport om A. P. Møllers eneretsbevilling af 8. juni 1962 til efterforskning og indvinding af kulbrinter, dvs. olie, gas m. v.

Det er handelsministeren bekendt, at tilsynets vurdering indicerer, at der både før og efter udløbet af efterforskningsperioden har kunnet iværksættes en økonomisk forsvarelig indvinding af gas og kondensat fra gjorte fund i Nordsøen. Tilsynet finder herefter ikke, at bevillingshaverne kan oprettholde deres ret til i medfør af bevillingens § 2, stk. 5, at drive efterforsknings- og indvindingsvirksomhed efter naturgas og kondensat.

Forhistorien er kort fortalt denne: i 1968 blev der foretaget borer i den såkaldte E-struktur, og ved boring i E 1 og E 2 blev der påvist betydelige gasforekomster. Dette meddelte bevillingshaverne den 16. juni

[Kaj Hansen.]

1971. DUC, Dansk Undergrunds Consortium, ventede at kunne levere 1-1½ mia m³ naturgas årligt i op til 20 år fra dets fund i Nordsøen. Af udtalelser fra de eksperter, handelsministeriets tilsynsråd har haft inddraget i undersøgelserne, fremgår det, at bevillingshaverne har haft rimelig mulighed for tidsmæssigt og i henseende til det geologisk-tekniske og det afsætningsmæssigt-økonomiske i samarbejde med deres bistandsyder at tilvejebringe et fyldestgørende vurderingsgrundlag, inden efterforskningsperioden sluttede.

Det står endvidere helt klart, at der både har været tid til og teknisk mulighed for inden udløbet af efterforskningsperioden at iværksætte en økonomisk forsvarlig indvinding af gas og kondensat. Når yderligere tages i betragtning, at der i forbindelse med udvinding af olie i Danfæltet afbrændes ca. 15 pct. naturgas, som kunne tilkobles E 1- og E 2-boringerne med ren naturgas, er det helt uforståeligt, at en sådan produktion ikke er sat i gang.

Jeg vil derfor spørge handelsministeren, om han på denne baggrund vil fratage A. P. Møller koncessionen og sørge for ad anden vej at få sat en gasproduktion i gang.

Handelsministeren (Erling Jensen):

I forbindelse med udløbet af efterforskningsperioden den 8. juli 1974 afgav det efter undergrundslovens § 4 nedsatte tilsyn en omfattende rapport til handelsministeriet, som beskrevet af hr. Kaj Hansen.

Tilsynets konklusioner vedrørende spørgsmålet om, i hvilket omfang eneretsbevillingen må anses opretholdt indtil år 2012, var af et sådant indhold, at det var regeringens opfattelse, at den i § 2, stk. 1, i undergrundsloven foreskrevne procedure med hensyn til nedsættelse af undergrundsudvalget måtte følges. Efter loven skal regeringen forelægge sager om meddelelse af eneretsbevillinger for undergrundsudvalget, og det er i praksis antaget, at også spørgsmål om eventuelle ændringer i en meddelt bevilling skal forelægges udvalget.

Samtidig med at jeg tog skridt til at nedsætte dette udvalg, bad jeg justitsministeriet og kammeradvokaten såvel som bevillingshaveren om udtalelser vedrørende tilsynsrapporten.

Med hensyn til naturgas og kondensat er det tilsynets opfattelse, at bevillingshaverne ikke kan opretholde deres rettigheder, og i de af justitsministeriet og kammeradvokaten afgivne udtalelser er der støtte herfor.

Bevillingshaverne bestrider dette standpunkt, og de støttes i deres opfattelse af udtalelser afgivet af forhenværende højesteretspræsident, dr. jur. Jørgen Trolle.

Såvel tilsynsrapporten som de afgivne udtalelser er tilgået samtlige folketingets medlemmer den 16. december 1975.

Således som sagen foreligger oplyst med stærkt modstridende synspunkter, kunne det forekomme nødvendigt i overensstemmelse med eneretsbevillingen at søge tvivlen afklaret gennem en voldgiftsafgørelse. På den anden side pålægger en til eneretsbevillingen knyttet protokol staten pligt til at forhandle med bevillingshaverne. Jeg har på undergrundsudvalgets andet møde den 19. januar givet udtryk for, at på denne baggrund og fordi en bevillingsmæssig adskillelse mellem olie og naturgaskondensat vil kunne give anledning til meget store vanskeligheder, vil jeg finde det rigtigst at søge en forhandlingsmæssig løsning på problemerne. En sådan løsning må sigte på opnåelse af en sådan ordning af bevillingsforholdene og udnyttelse af eneretsbevillingen, som af begge parter kan findes rimelig og fornuftig.

Undergrundsudvalget tilsluttede sig dette og lagde vægt på, at foreliggende muligheder for en forhandlingsmæssig løsning nøje blev undersøgt, og udvalgets medlemmer forbeholdt sig deres endelige vurdering af sagen, indtil det foreligger oplyst, om en forhandlingsløsning kan tilvejebringes.

Det er på denne baggrund, jeg fører forhandling med bevillingshaverne om sagen.

Kaj Hansen (DKP):

Ministeren siger, at der foreligger modstridende synspunkter. For mig at se kommer det eneste modstridende fra bevillingshaverne. Jeg tror ikke, man kan tillægge fhv. højesteretspræsident Jørgen Trolles udtalelser i denne forbindelse særlig betydning, for med hensyn til det juridiske ligger det ganske klart: justitsministeren og ministeriet udtaler som sin opfattelse, at man fra statens side har en sådan udsigt til at få medhold ved en retslig afgørelse, at man

[Kaj Hansen.]

bør tiltræde tilsynets henstilling. Endvidere siger kammeradvokaten om den processuelle stilling, at staten i stedet for at indbringe sagen for det i bevillingens § 14 omhandlede voldgiftsnævn kan tilbagekalde bevillingen, for så vidt angår gas og kondensat, og således, hvis den gør det, overlade til bevillingshaverne at indbringe sagen for voldgiftsnævnet.

Det står altså ganske klart, at ministeren i øjeblikket forhandler under pressioener og trusler fra A. P. Møllers side. Det står også ganske klart, at handelsministeren i morgen, hvis han ønsker det, kan tilbagekalde bevillingen og eventuelt overlade til A. P. Møller at indbringe det for voldgiften.

Jeg vil gerne sige, at set ud fra en nationaløkonomisk betragtning viser den sidste udvikling, at nu bør man ikke længere tolerere denne optræden fra A. P. Møllers side, men tilbagekalde koncessionen.

Sigsgaard (VS):

Ministeren nævnte, at undergrundsudvalget havde tilsluttet sig forhandlingerne med A. P. Møller. Jeg ville nok i ministerens sted snarere have udtrykt det sådan, at ministeren meddelte undergrundsudvalget, at han ville føre disse forhandlinger, og at undergrundsudvalget tog dette til efterretning.

Eneretsbevillingen er enestående: der er jo ikke indgået en for staten så ufordelagtig aftale nogen andre steder i verden. Den betyder, at undergrundsconsortiet kan lade være med at bore, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt, indtil f.eks. år 2000 og på den måde forhindre, at dansk gas og olie når danske forbrugere.

Når de store olieselskaber har benyttet sig af tidligere regimers følgagtighed eller naivitet og tilegnet sig naturrigdomme i lande som Algeriet og Venezuela, så har mere demokratiske og måske klogere efterfølgende regeringer benyttet deres magt til at tage de nationale rigdomme tilbage og sætte olieselskaberne på porten. Er der ikke efter ministerens opfattelse god grund til at gøre noget lignende over for Dansk Undergrunds Consortium, ikke mindst efter den meddelelse, der kom i går, om, at man nu standser boringerne?

Handelsministeren (Erling Jensen):

Naturligvis har hverken hr. Sigsgaard eller jeg til hensigt at referere detaljer fra mødet i undergrundsudvalget, men jeg er i den heldige situation, at jeg kan henvise til den pressemeddelelse, der blev et udtryk for en fællesmeddelelse fra undergrundsudvalget og handelsministeriet. Der var tale om, at undergrundsudvalget også som udvalg generelt set var af den opfattelse, at de kunne tilslutte sig, at forhandlingerne videreførtes, og at de ikke ønskede at tage stilling, før jeg kunne vende tilbage med en meddelelse om, hvad der var blevet resultatet af disse forhandlinger.

Må jeg så sige, at uanset de herrers utålmodighed fremgår det af protokollen, at det danske samfund bør stille sig positivt til at søge at forhandle sig frem til løsninger. Uanset de herrers utålmodighed er det nu engang en kendsgerning, at naturgas og olie hænger sammen, og at vi har behov for også af den grund at interessere os for om muligt at skabe en løsning, hvor naturgas og olie bliver ved med at hænge sammen.

Jeg synes ikke, der er grund til at nære nogen tvivl om hverken handelsministerens eller regeringens holdning til denne sag. Vi har kun én interesse i den, og det er at tilgodesee energipolitiske nationale danske interesser, hverken mere eller mindre. Kan de tilgodesees ved en fornuftig forhandlingsløsning, ser vi gerne det. Disse forhandlinger er i gang, de er netop begyndt, de gennemføres med møder hidtil mindst én gang om ugen, og jeg beder om, at man giver sig tid til at afvente et forhandlingsresultat.

Kaj Hansen (DKP):

Ministeren siger, at olie- og gasforekomster hænger sammen. Det er jo kun delvis rigtigt. I Danfæltet er det rigtigt, der er 15 pct. gas, men i E-strukturen er der tale om rene gasfund uden olie, som kan udvindes helt uafhængigt af olieproduktionen.

Den 15. januar 1976 meddeler dagbladet Børsen i en artikel, at A. P. Møller i mere end en måned har truet handelsministeren med at indstille al efterforskning efter olie og gas. Og som det sidste her i dag skriver Berlingske Tidende, at midt under de hårde forhandlinger mellem A. P. Møller og handelsministeren om naturgassen i Nordsøen,

[Kaj Hansen.]

har A. P. Møller nu flyttet olie- og gasjagten til tysk Nordsø. Så længe handelsministeren tager forbehold med hensyn til gasbevillingen, vil A. P. Møller finde det uøkonomisk og risikabelt at investere i flere boreriger i dansk Nordsø. Så synes målet at være fuldt, for jeg kan ikke tænke mig, at handelsministeren vil forhandle under sådanne betingelser og under et sådant pres, der her lægges fra A. P. Møllers side. Derfor er der kun én ting endnu at gøre for handelsministeren, også af hensyn til den danske nationaløkonomi og de fordele, der vil være ved, at staten selv overtager det, nemlig at han omgående fratager A. P. Møller koncessionen, at der oprettes et statsligt dansk selskab, som nu virkelig går i gang med forberedelserne til både indvinding af gassen i Nordsøen samt transporten til Danmark, og endelig får gennemført de forhandlinger eventuelt med Norge om en fælles gasledning, som A. P. Møller jo også på forskellig måde har hindret gennemførelsen af. Dette som det første skridt; dernæst kan man tage fat på hele oliehistorien, hvor kommunisterne tidligere har stillet forslag om nationalisering.

Handelsministeren (Erling Jensen):

Med det forholdsvis intime kendskab, jeg har til handelsministeren, mener jeg at vide, at han ikke er særlig modtagelig over for trusler, uanset hvorfra de måtte komme. Jeg mener også at vide, at han ikke er blevet stillet over for sådanne, og jeg er jo en af de nærmeste til at kunne vurdere det.

Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at sige, at handelsministeren i sit job hverken har nogen speciel sympati eller nogen speciel antipati over for bevillingshaver eller andre. Handelsministeren og regeringen har kun én eneste konkret opgave i denne sag, og det er på det foreliggende grundlag at søge tilvejebragt den for det danske samfund bedst tænkelige løsning energiforsyningsmæssigt og energiøkonomisk set. Det forsøger jeg i overensstemmelse med den redegørelse og tilbagemelding, jeg har fået i undergrundsudvalget. Jeg håber, at det på trods af mange tværgående interesser, også måske i denne sal, må lykkes.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Formanden:

Der er fra de pågældende ministre modtaget skriftlige besvarelser af spørgsmål stillet af følgende medlemmer af Folketinget:

Bach spm. nr. 265

Voigt spm. nr. 268, 274 og 283

Inge Fischer Møller spm. nr. 272.

Spørgsmålene og besvarelsene vil blive optaget i Folketingstidende.

Skriftligt besvarede spørgsmål.

Af *Bach* (FP) til ministeren for skatter og afgifter (22/1 76):

„Vil ministeren overveje at ændre reglerne for opkrævning af kildeskat hos arbejdsledige, således at de i fremtiden kan anvende hovedkort i stedet for, at opkrævningen sker efter de særlige regler uden anvendelse af skattekort?“

(Spm. nr. 265).

Begrundelse.

Da lønmodtagernes skattehovedkort ikke anvendes ved beregning af arbejdsløshedsunderstøttelse, men derimod en speciel udregningsform, som i de fleste tilfælde giver efterskat, der jo igen giver lønmodtageren ekstra skattetryk, når vedkommende får beskæftigelse, er det af største interesse at få oplyst udregningsformen, og sidst men ikke mindst er der på lønmodtagerens slutskatteopgørelse forskel på skatteligningsberegningen for en arbejdsindtægt kontra understøttelse.

Minister for skatter og afgifter *Svend Jakobsens* svar (29/1 76):

I begrundelsen for spørgsmålet anføres, at den specielle udregningsform for skattetræk i arbejdsløshedsunderstøttelse i de fleste tilfælde giver efterskat og dermed ekstra skattetryk, når vedkommende får beskæftigelse, og at det derfor er af største interesse at få oplyst udregningsformen.

Skattetrækket i arbejdsløshedsdagpenge foretages efter summariske regler, således at det alene er dagpengebeløbets størrelse, der er afgørende for, hvor stort et beløb der tilbageholdes i skat. Efter de gældende bestemmelser foretages skattetræk med 15 pct. af den del af det opgjorte dagpengebeløb, der svarer til højst 70 kr. pr. dag, 40 pct. af de næste 100 kr. og 51 pct. af resten.

[Ministeren for skatter og afgifter.]

Skattesatserne er fastsat ud fra beregninger over, hvad der gennemsnitligt bliver tale om at svare i skat af dagpenge af forskellig størrelse.

Når skattetrækket således foretages efter faste sats, må der forekomme en del tilfælde, hvor skattetrækket er enten større eller mindre end det skattetræk, der ville være foretaget, hvis det sædvanlige skattekort havde været anvendt.

Er skattetrækket for stort, f. eks. fordi den arbejdsledige har et større husunderskud, der ikke udnyttes ved skattetrækket, formindskes den aktuelt disponible indkomst. Dette kan medføre likviditetsvanskeligheder for den pågældende. Det undersøges derfor for tiden, om det vil være praktisk muligt for arbejdsløsheds-kasserne at trække skatten efter sædvanligt skattekort i tilfælde, hvor den arbejdsledige har et forholdsvist stort fradrag på skattekortet, og hvor arbejdsløsheden er af en vis varighed.

Trækkes der omvendt for lidt i skat — som nævnt i begrundelsen for spørgsmålet — skal den for lidt opkrævede skat senere betales som restskat, eventuelt ved en forhøjelse af skattetrækket for det efterfølgende år. Selv om dette i reglen ikke medfører så store vanskeligheder som i tilfælde, hvor skattetrækket i understøttelsen er for stort, er det dog i sig selv uheldigt, at der fremkommer restskat. Den tidligere nævnte undersøgelse af mulighederne for en begrænset anvendelse af skattekort tager primært sigte på tilfælde, hvor det summariske skattetræk er for stort. Det skal dog understreges, at bestræbelserne går ud på i alle tilfælde — altså også hvor det summariske træk er for lavt — at få skattetrækket foretaget på grundlag af sædvanligt skattekort. Så snart dette er praktisk muligt for arbejdsløsheds-kasserne, vil det summariske træk i arbejdsløshedsunderstøttelserne blive afskaffet.

Af *Voigt* (FP) til justitsministeren (22/1 76):

„Ministeren bedes oplyse begrundelsen for, at de indsatte i bl. a. Horsens statsfængsel ikke må opsætte billeder på væggen i deres celler“

(Spm. nr. 268).

Begrundelse.

Jeg har efter samtaler med de indsatte i Horsens statsfængsel fået den opfattelse, at det er en ting, som gør dem umådelig kede af det. Specielt blev det hævdet, at det ikke engang var tilladt at have et billede af sin kone eller kæreste.

Det ligger mig derfor meget på sinde at få belyst begrundelsen for et sådant forbud, et forbud, der i høj grad er med til at øge mistrostheden blandt de indsatte. Naturligvis skal fængselsceller ikke være fyldt med alskens kram, men det mener ministeren vel næppe, at et billede af en nær slægtning er.

Resocialiseringen vil også ganske givet være hæmmet af et sådant tosseagtigt forbud, idet det næppe virker befordrende at vende hjem til sådan en celle, hvor væggene er triste og grå.

Justitsminister *Orla Møllers* svar (29/1 76):

Det er ikke rigtigt, at de indsatte i statsfængslet i Horsens ikke må opsætte billeder i deres celler.

For at undgå ødelæggelse af væggen er det alene foreskrevet, at billeder, plakater eller lignende skal anbringes i den liste på væggen, der er beregnet hertil.

Af *Inge Fischer Møller* (S) til justitsministeren (23/1 76):

„Vil ministeren give en redegørelse for praksis over for de kvinder, der bliver fritaget for at opgive, hvem der er far til deres barn?“

(Spm. nr. 272).

Begrundelse.

Som begrundelse for spørgsmålet skal anføres en fornemmelse af, at folk behandles forskelligt alt efter deres økonomiske og sociale baggrund.

Justitsminister *Orla Møllers* svar (30/1 76):

Ifølge § 10, stk. 1, i lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling skal moderen til et barn uden for ægteskab inden 1 måned efter barnets fødsel til myndighederne opgive, hvem der er eller kan være barnets far.

Ifølge lovens § 10, stk. 2, kan overøvrigheden fritage moderen for denne oplysnings-

[Justitsministeren.]

pligt, medmindre det må anses for stridende mod barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses.

På grundlag af en henstilling i betænkning nr. 126 fra juni 1955 om ændring af reglerne om fastsættelse af faderskab har justitsministeriet fastlagt den nugældende praksis for i visse tilfælde at meddele fritagelse for at oplyse barnefaderens navn.

Ved behandlingen af forslaget til børneloven i folketinget redegjorde daværende justitsminister Hans Hækkerup for denne praksis i et samråd med det pågældende folketingsudvalg.

Det anføres endvidere i bemærkningerne til det nævnte lovforslag, at den foreslåede bestemmelse i § 10, stk. 2, om adgangen til at meddele fritagelse tilsigter at bringe bestemmelsen i bedre overensstemmelse med gældende praksis.

Ifølge denne praksis meddeles der en moder fritagelse for at oplyse, hvem der kan være barnets fader, såfremt hun er 25-30 år og sidder i en stilling, der sikrer moderen og barnet betryggende økonomiske forhold under barnets opvækst. I forbindelse hermed kan dog også moderens oplysninger om barnefaderens forhold have betydning, f. eks. om det er et engangsbekendtskab, om barnefaderen er udlænding, eller om han er indlagt på et statshospital.

Derudover meddeles der i visse yderligere tilfælde fritagelse uden hensyn til moderens økonomiske stilling, f. eks. hvis det er sandsynliggjort, at barnet er frugten af en kønsfrihedsforbrydelse, eller hvis barnet agtes bortadopteret.

Jeg kan være enig i, at der nu, 15 år efter vedtagelsen af børneloven, kan være anledning til at overveje, om denne praksis er rigtig, og jeg har i sinde at drøfte spørgsmålet med socialministeren. Jeg tør dog ikke på nuværende tidspunkt stille en ændring af praksis i udsigt.

Af Voigt (FP) til justitsministeren (26/1 76):

„Ministeren bedes oplyse, om sygeafdelingen i Horsens statsfængsel har overtrådt lovbekendtgørelse nr. 248 af 2. juli 1962 om apotekervæsen?“

(Spm. nr. 274).

Begrundelse.

I den nævnte lovs bestemmelser står der i § 29, at apotekeren er ansvarlig for, at apotekets varer svarer til deres betegnelser og således er i besiddelse af den foreskrevne renhed og kvalitet.

Efter oplysninger, jeg har modtaget af de indsatte i Horsens, bliver medicinen, som korrekt er leveret fra Svaneapoteket i Horsens, udtaget af de originale emballager og derefter doceret ud i konvolutter af sulfit kardus papir. Receptkopien og doseringen sammen med patientens navn og dennes fangenummer skrives på forsiden af posen af en sygeplejerske, der doserer ud for 8-14 dage ad gangen. Efter det oplyste fra de indsatte bliver de flydende medicinske varer omhældt på mindre genbrugsflasker. Et sådant forhold er jo drønende ulovligt, og det må derfor være på sin plads, at ministeren som den ansvarlige får undersøgt disse påstande meget hurtigt, ikke mindst på baggrund af at det også påstås, at man bruger plasticemballage med medicin til forsendelser ud af huset til tidligere indsatte. Dette er ulovligt, bl. a. fordi visse medikamenter ikke må anbringes i andet end glasemballage på grund af de kemiske forbindelser, der kan indtræffe.

Når man læser, hvilke meget strenge forskrifter der findes for forhandling og omdelelse af specialmedicin, er de ovennævnte forhold fuldstændig forrykte, og ministeren må derfor, ligesom jeg, være interesseret i en undersøgelse, således at et ansvar kan placeres, alt sammen naturligvis under forudsætning af, at de her omtalte forhold er korrekte. Men hvorfor skulle de indsatte dog lyve om den slags ting?

Justitsminister *Orla Møllers* svar (3/2 76):

I begrundelsen for spørgsmålet er henvist til § 29 i lov om apotekervæsen, jfr. nu lovbekendtgørelse nr. 513 af 24. september 1975. Denne bestemmelse omhandler alene apotekerens ansvar. Der kan således ikke være tale om, at kriminalforsorgen overtræder denne bestemmelse.

Om medicinudlevering til de indsatte i statsfængslet i Horsens kan det oplyses, at denne sker efter fængselslægerens anvisning.

Medicin i form af piller, kapsler m. v. udmåles af en sygeplejerske for perioder af

[Justitsministeren.]

ikke mere end 8 dage. Medicinen anbringes i papirsposer, der forsynes med den indsattes navn, nr. og oplysninger vedrørende det udmålte kvantum. Flydende medicin, der modtages fra apoteket i større beholdere, omhældes på glasflasker, der rummer 1/4 liter. Disse flasker forsynes med den indsattes navn og nr. og oplysninger om dosering. Flaskerne renses efter brugen og anvendes igen. Samtlige medikamenter udleveres til de indsatte i engangsemballage, som bortkastes efter brugen. Piller, der tilsendes løsladte, emballeres i plasticæsker, der er indkøbt til formålet på apoteket.

I medfør af § 8, stk. 5, i lov nr. 327 af 26. juni 1975 om lægemidler kan sundhedsstyrelsen fastsætte særlige regler om bl. a. lægers omgang med lægemidler. Spørgsmålet om fastsættelse af generelle retningslinjer for udlevering af medicin til indsatte i kriminalforsorgens anstalter er for tiden forelagt for sundhedsstyrelsen.

Af *Voigt* (FP) til justitsministeren (29/1 76):

„Ministeren bedes oplyse, om bemanningen af Horsens statsfængsels sygeafdeling er tilstrækkelig, herunder specielt, hvor meget sygeuddannet personale, der er på vagt i sygeafdelingen i tidsrummet fra kl. 19.00 til kl. 6.00 den efterfølgende morgen?“

(Spm. nr. 283).

Begrundelse.

Under samtale med en del af de indsatte i Horsens statsfængsel er det blevet oplyst, at i tidsrummet kl. 19.00 til 6.00 er der kun fængselsbetjente til stede uden nogen form for sygehjælperuddannelse.

Er denne påstand rigtig, vil ministeren sikkert komme til den erkendelse, at dette er en grov tilsidesættelse af normal praksis, når det drejer sig om tilsyn og pasning af syge mennesker.

Justitsminister *Orla Møllers* svar (4/2 76):

Sygeafdelingen i statsfængslet i Horsens fungerer ikke som en hospitalsafdeling, men anvendes alene til husning af syge indsatte i tilfælde, der ikke kræver hospitalsindlæggelse.

Til statsfængslet i Horsens er knyttet en deltidsansat læge, der bl. a. har ansvaret for

behandlingen af de indsatte på sygeafdelingen.

Til sygeafdelingen, der har plads til 19 indsatte, er i øvrigt knyttet 4 sygeplejersker, der gør tjeneste på skift i tiden fra kl. 6.00 til kl. 19.00. Uden for dette tidsrum har de pågældende tilkaldevagt.

På afdelingen er endvidere tjenstgørende 3 fængselsbetjente i tiden fra kl. 6.00 til kl. 14.00 og kl. 14.00 til kl. 22.00 og 2 fængselsbetjente i tiden fra kl. 22.00 til kl. 6.00.

Den personalemæssige bemanning af sygeafdelingen i statsfængslet i Horsens anses for at være fuldt forsvarlig.

Man vendte herefter tilbage til dagsordenens punkt 4, der var:

Forespørgsel til socialministeren af Tandrup Jensen (FP).

(Forespørgsel nr. IX).

Forhandlingen genoptoges.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil gerne starte med at tilslutte mig hr. Tastesens beklagelse af, at denne forespørgselsdebat overhovedet er blevet rejst her i dag. Der har været tradition for, at vi i folketingets socialudvalg hvert år har en høring med kontaktudvalget til narkotikabekæmpelse på baggrund af et meget fyldigt materiale, som vi får tilstillet fra de respektive ministerier. Jeg mener, vi ville have fået en mere værdig debat, hvis vi havde ventet med afholdelsen, til vi havde haft dette fyldige materiale til vores rådighed; det har vi ikke, og det vil sige, at vi skal føre debatten på baggrund af et materiale, som hr. Tandrup Jensen mener han er i besiddelse af, men som vi andre altså ikke kender.

Dette materiale skulle bl. a. efter hr. Tandrup Jensens oplæg fastslå, at der er foretaget en del fejldispositioner inden for området narkotikabekæmpelse. Jeg har dog, skønt jeg har lyttet godt efter, hvad både hr. Tandrup Jensen og hr. Erlendsson sagde, ikke fået noget stærkt indtryk af andre fejldispositioner, end at nogle socialarbejdere, der deltog i en eller anden tur, som en gruppe narkomaner har været på, havde udtrykt som deres synspunkt, at der var en vis sammenhæng mellem den situation, som disse stofmisbrugere var kommet i i kraft af